

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Sekizinci Birleşim

23 . XI . 1953 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	362:363	rilemiyeceğine dair sorusuna Sağlık ve Sosyal Yardım Vekili Ekrem Hayri Üstündağ'ın yazılı cevabı (6/1180)	383
2. — Havale edilen kâğıtlar	363	2. — Diyarbakır Mebusu Nâzım Önen'in, Doğu ve Güney - Doğu'da mevcut kazalardaki yol faaliyetine ve bu yollara şimdiye kadar sarfedilen para miktarına dair sorusuna Bayındırlık Vekili Kemal Zeytinoglu'nun yazılı cevabı (6/1186)	383:385
3. — Yoklama	364	3. — Sinob Mebusu Muhit Tümerkan'ın, muayyen şartları haiz meskenleri tapulamak maksadiyle çıkarılmış olan kanunlar hükümlerinin ne sebeple uygulanıştan geri bırakıldığına dair sorusuna İçişleri Vekili Etem Menderes'in yazılı cevabı (6/1129)	385:386
4. — Riyaset Divanının Umumi Heyete sunuşları	364	4. — Kırşehir Mebusu Halil Sezai Erkut'un, kendilerine Yenimahalle'de arsa tahsis edilen vatandaşların Belediye muamelâtında ve kredi verilmesinde uğradıkları güçlükler hakkında ne gibi çareler düşünüldüğüne dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Fethi Çelikbaş ve İçişleri Vekili Etem Menderes'in yazılı cevapları (6/1154)	387:388
1. — Sayın mebuslardan bâzılarına izin verilmesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/529)	364		
2. — Van Mebusu Ferid Melen'in, Sıyıştay Komisyonundan istifa ettiğine dair takrirî (4/377)	364:365		
5. — Görüşülen işler	365		
1. — Giresun Mebusu Arif Hikmet Pamukoğlu'nun, tasfiye edilen ve emekliye sevkolunan Dışişleri Vekâleti memurları hakkında kanun teklifi ve Dışişleri, Bütçe, Anayasa ve Adalet komisyonları raporları (2/190)	365:382		
6. — Sorular ve cevaplar	383		
A — Yazılı sorular	383		
1. — Trabzon Mebusu Hamdi Orhon'un, Of Kazasının Taşhan bölgesinde bir sağlık merkezi tesisinin düşünüldüğüne ve buraya bir ebe verilip ve-			

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Kars Mebusu Sırrı Atalay'ın, Arpaçay'ın Kızılçakçak Nahiyesi Tarım Kredi Kooperatifi seçimlerinin ne sebeple bozulduğuna;

İzmir Mebusu Tarık Gürerk'in, Tütün Ekiçileri Ortaklığı kanunu lâyihasının ne için ve hangi sebeplerle geri alındığına;

Mardin Mebusu Mehmet Kâmil Boran'ın, Devlet Tiyatrosunun ıslahına;

Zonguldak Mebusu Muammer Alakant'ın, toprak mahsullerimizin kıymetlendirilmesi prensibinin önümüzdeki mevsimde pamuk ve kuru çekirdeksiz üzüme ne şekilde teşmil edileceğine;

Balıkesir Mebusu Ali Fahri İşeri'nin, otomobil ve lüks eşya ithalinin tahdidi hakkında ne düşünüldüğüne;

Balıkesir Mebusu Ali Fahri İşeri'nin, Et ve Balık Kurumu Umum Müdürlüğünün kadro, hizmet ve masraflarına;

Mardin Mebusu Mehmet Kâmil Boran'ın, ilköğretim çağı dışındaki vatandaşlara okuma yazma öğretmek için ne gibi tedbirler alındığına ve alınacağına dair olan soruları, ilgili vekiller hazır bulunmadıklarından gelecek Birleşime bırakıldı.

Mardin Mebusu Mehmet Kâmil Boran'ın, İstanbul'daki C. H. P. toplantısında vâkı polis müdahalesine dair sorusuna, İçişleri Vekili cevap verdi.

Mardin Mebusu Mehmet Kâmil Boran'ın, Libya Devlet Reisine hediye edilen kılıç hakkındaki sorusuna, Devlet Vekili Celâl Yardımcı ile Dışişleri Vekili cevap verdiler.

Kars Mebusu Sırrı Atalay'ın, Kars Belediyesi Gaz Ambarında vukubulan yangının neticesinde ölen ve yaralananların ailelerine ne gibi yardım yapıldığına ve bu hâdise dolayısıyla ihmalleri görülenler hakkında tahkikat yapıp yapılmadığına dair sorusuna, İçişleri Vekili cevap verdi.

Tekirdağ Mebusu Şevket Mocan'ın, döviz almadan yüz lira ile harice seyahat edenler hakkında ne düşünüldüğüne ve bu şekilde seyahat edenlerin miktarına;

Tekirdağ Mebusu Şevket Mocan'ın, transfer işlerinin geciktirilmesi ve paramızın hariçteki kıymetini kaybetmesi sebeplerine, traktör yedek parçalarının pahalılaşması ve lâstiklerin karaborsaya intikali karşısında ne gibi tedbirler dü-

şünüldüğüne ve döviz açığı ile altın stoku miktarına;

Trabzon Mebusu Hamdi Orhon'un, Ankara radyosunun 20 . X . 1953 Salı günü saat 13 teki haberler servisinde yaptığı neşriyata dair soruları, kendileri oturumda hazır bulunmadıklarından gelecek Birleşime bırakıldı.

Sinob Mebusu Ali Şükrü Şavlı'nın, Sinob Vilâyetinin umumi sağlık durumu hususunda ne düşünüldüğüne dair Sağlık ve Sosyal Yardım Vekilinden olan sözlü sorusu, kendisi bu Birleşimde de hazır bulunmadığından düştü.

Ordu Mebusu Atıf Topaloğlu'nun, İspanya'ya yapılan buğday ihracına ve bundan zarar eden üç firmaya tanınan takas imtiyazı ile fin-dıklarımızın ne suretle satıldığına;

Karadeniz müstahsıllarının kredi kooperatiflerine ve bankalara olan borçlarının tecili ve kredi kooperatiflerinden alınan faizlerin normal hale indirilmesi hususlarında ne düşünüldüğüne dair soruları, ilgili vekil hazır bulunmadığından gelecek Birleşime bırakıldı.

Ordu Mebusu Atıf Topaloğlu'nun, Ankara Radyosunun 28 . X . 1953 Çarşamba günü saat 13 teki ve 31 . X . 1953 Cumartesi günü saat 19 daki haberler servisinde yaptığı neşriyata dair sorusuna, Devlet Vekili Celâl Yardımcı ile Başvekil cevap verdiler.

Ordu Mebusu Atıf Topaloğlu'nun, köy yollarına ayrılan 50 milyon liralık ödeneğin vilâyetlere ne suretle tevzi edildiğine ve sarfiyatın kontrol edilip edilmediğine dair sorusunu, Bayındırlık Vekili cevapladı.

Kars Mebusu Esat Oktay'ın, Ardahan - Posof yolunun ne zaman ikmal edilebileceğine dair Bayındırlık Vekilinden olan sözlü sorusu, kendisi oturumda hazır bulunmadığından gelecek Birleşime bırakıldı.

2624 sayılı Kanun hükümlerine göre istihdam edilen orta tahsil yardımcı öğretmenliklerinde geçen hizmetlerin, 5434 sayılı Kanunun geçici 65 nci maddesinde bahsedilen «aylık ücretli sürekli vazifeler» meyanında bulunup bulunmadığının tefsirine mahal olmadığına dair Geçici Komisyon raporu, talep üzerine Millî Eğitim Komisyonuna verildi.

Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in, Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki 3458 sayılı Ka-

nunun 9 ncu maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifinin reddi hakkındaki Bayındırlık Komisyonu raporu, kabul edildi.

Giresun Mebusu Arif Hikmet Pamukoğlu'nun, tasfiye edilen ve emekliye sevk edilen Dışişleri Vekâleti memurları hakkındaki kanun teklifinin görüşülmesi, Adalet Komisyonu sözcüsü oturumda hazır bulunmadığından ve bir defaya mahsus olmak üzere geri bırakıldı.

23. XI. 1953 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Reisvekili
Samsun Mebusu
Tevfik İleri

Kâtip
Bolu Mebusu
İhsan Gülez

Kâtip
İstanbul Mebusu
Füruzan Tekil

Sorular

Sözlü sorular

1. — Balıkesir Mebusu Ali Fahri İşeri'nin, İstanbul Belediyesinin İstanbul'da bazı gıda maddeleri üzerindeki pahalılığı önlemek için yaptığı tanzim satışlarına dair sözlü soru önergesi, İçişleri Vekâletine gönderilmiştir. (6/1227)

Yazılı sorular

1. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, Zonguldak'da Ereğli Kömürleri İşletmesi Genel Müdürü ile muavin ve diğer yüksek maaşlı personeline dağıtılan para hakkındaki yazılı soru önergesi, İşletmeler Vekâletine gönderilmiştir. (6/1223)

2. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, emekliye ayrılmış olan memur ve subaylarla bir kısım profesör ve doçentlerin Devlet hizmetinde ve İktisadi Devlet Teşekkül-

lerinde istihdam edilmelerine mâni olmak için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair yazılı soru önergesi, Başvekâlete gönderilmiştir (6/1224)

3. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, yeni Barem Kanununun hazırlanıp hazırlanmadığına, fiyat istikrarının temini için ne gibi tedbirler alındığına, memur, işçi ve müstahdemlerin maaş ve ücretlerine zam yapılmasının derpiş edilip edilmediğine ve hayat pahalılığı dolayısıyla ne düşünüldüğüne dair yazılı soru önergesi, Başvekâlete gönderilmiştir. (6/1225)

4. — Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in, Ankara Tıp Fakültesine bağlı bir eczacı okulu açılması hususunda ne düşünüldüğüne dair yazılı soru önergesi Sağlık ve Sosyal Yardım ve Millî Eğitim vekâletlerine gönderilmiştir. (6/1226)

2. — HAVALA EDİLEN KÂĞITLAR

Teklif

1. — İzmir Mebusu Mehmet Aldemir ve Kütahya Mebusu İhsan Şerif Özgen'in, Riyaseticumhur Dairesi Teşkilât Kanununun 12 nci maddesine bir fıkra eklenmesi ve bu Kanunu değiştiren 4718 sayılı Kanuna bağlı kadro cetvelinde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi (2/563) (Bütçe Komisyonuna)

Tezkereler

2. — Devlet Havayolları Umum Müdürlüğünün 1951 Bütçe yılı Hesabı Katisine ait Mutabakat Beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi (3/530) (Sayıştay Komisyonuna).

3. — Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğünün 1951 Bütçe yılı Hesabı Katisine ait Mutabakat Beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi (3/531) (Sayıştay Komisyonuna).

4. — İstanbul Üniversitesinin 1951 Bütçe yılı Hesabı Katisine ait Mutabakat Beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi (3/532) (Sayıştay Komisyonuna).

5. — Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Umum Müdürlüğünün 1951 Bütçe yılı Hesabı Katisine ait Mutabakat Beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi (3/533) (Sayıştay Komisyonuna).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,10

REİS — Reisvekili Muzaffer Kurbanoğlu

KATIPLER : Sedat Baran (Çorum), Ömer Mart (Çanakkale).

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız efendim.
(Afyon'dan başlanarak Eskişehir mebusları-

na kadar yoklama yapıldı.)
REİS — Çoğunluk var, birleşimi açıyorum.

4. — RİYASET DİVANININ UMUMİ HEYETE SUNUŞLARI

1. — Sayın mebusulardan bâzularına izin verilmesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/529)

REİS — Tezkereyi okutuyorum :

Umumi Heyete

Aşağıda adları yazılı Sayın Üyelerin hizalarında gösterilen müddetlerle izinleri Riyaset Divanının 20 . XI . 1953 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet Yüce tasviplerine arz olunur.

T. B. M. M. Reisi
Refik Koraltan

Antalya Mebusu Fatin Dalaman 2 ay hasta olduğu için 14 . XI . 1953 tarihinden itibaren

Balıkesir Mebusu Ali Fahri İşeri 15 gün hasta olduğu için 11 . XI . 1953 tarihinden itibaren.

Mardin Mebusu Aziz Uras 1 ay hasta olduğu için 15 . XI . 1953 tarihinden itibaren.

Tokad Mebusu Hamdi Koyutürk 1,5 ay hasta olduğu için 12 . XI . 1953 tarihinden itibaren,

REİS — Şimdi isimleri tekrar okuyup reye arzedeceğim :

Antalya Mebusu Fatin Dalaman 2 ay hasta olduğu için 14 . XI . 1953 tarihinden itibaren

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir

Balıkesir Mebusu Ali Fahri İşeri 15 gün hasta olduğu için 11 . XI . 1953 tarihinden itibaren,

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir

Mardin Mebusu Aziz Uras 1 ay hasta olduğu için 15 . XI . 1953 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir

Tokad Mebusu Hamdi Koyutürk 1,5 ay hasta olduğu için 12 . XI . 1953 tarihinden itibaren,

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir

2. — Van Mebusu Farid Melen'in, Sayıştay Komisyonundan istifa ettiğine dair takrir (4/377)

REİS — Tezkereyi okutuyorum.

19 . XI . 1953

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İçtüzüğün 23 ncu maddesinin ikinci fıkrasında aynen şöyle denilmektedir : (Komisyonlara aday gösterme işi partilerin Meclis gruplarıncı yapılır. Hazırlanan aday cetvelleri her grubun İdare Kurulu Başkanlığıncı Meclis Başkanlığına sunulur.

Bağımsız milletvekilleri kendi adaylıklarını koyabilirler.

Adayları gösteren cetveller Meclis Başkanlığıncı birleştirilerek bastırılıp üyelere dağıtılır. Ve İlân tahtasına asılır.)

Mensup bulunduğum C. H. P. Meclis Grubunun İdare Kurulu bu hükme uyarak beni geçen toplantı yıllarında olduğu gibi bu toplantı yılı başında da Bütçe Komisyonu üyeliğine aday

göstermiştir. Buna rağmen Başkanlık Divanı dağıtılan cetvellerde beni Sayıştay Komisyonu üyeleri arasına sokmuştur. Başkanlık Divanının bu muamelesi İçtüzüğe tamamen aykırı bulunduğu için böyle bir muamele sonunda seçilmiş olduğum Sayıştay Komisyonu üyeliğinden çekiliyorum.

Van Mebusu
Ferid Melen

REİS — İttıla hâsıl olmuştur.
Gündemle ilgili bir takrir var, okuyoruz.

23 . XI . 1953

Yüksek Reisliğe

Bugünkü gündeme dâhil bulunan, İçtüzük gereğince bir defa görüşülecek işlerle kanun lâ-yiha ve tekliflerinin sözlü sorulardan evvel görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Burdur Mebusu
Mehmet Özbek

REİS — Takriri oyunuz arzediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.
Gündeme geçiyoruz.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Giresun Mebusu Arif Hikmet Pamuk-oğlu'nun, tasfiye edilen ve emekliye sevkolunan Dışişleri Vekâleti memurları hakkında kanun teklifi ve Dışişleri, Bütçe, Anayasa ve Adalet komisyonları raporları (2/190)*

REİS — Geçen Birleşimde rapor okunmuştu. söz istiyen var mı?

Vasfi Menteş.

VASFI MENTEŞ (İzmir) — Muhterem arkadaşlarım, Esas Teşkilât Kanununun 82 nci maddesinden çıkan tabii bir netice, her memurun şahsına müteallik olarak kanun ve nizam-lara aykırı gördüğü hususlarda merciine müracaat ve şikâyet hakkına sahip olmasıdır. Bu itibarla tasfiyeye tâbi tutulan Dışişleri memurlarının mer'i mevzuat dairesinde kazan mercilerine müracaat hakkını selbeden 5250 sayılı Kanunun geçici maddesi hükümleri Esas Teşkilât Kanununa aykırıdır.

Adalet Komisyonu raporunda belirtilen bâzı hallerde memurun vücudundan istifadenin akim kalması sebebiyle vazifesine son verilmesinde esasıye hukuku prensiplerine ve Esas Teşkilât Kanunu hükümlerine bir aykırılığın düşünülmesi mümkün olamamak icabeder, deniliyorsa da esasıye hukuku prensiplerine ve Esas Teşkilât Kanunu hükümlerine uymayan cihet filân ve filân şartlar içinde memurun vazifesine son verilmesini iltizam edebilmek ve bu maksadın istihsaline tevessül etmek keyfiyeti değil, fakat memurun şahsına müteallik olarak mevzuata aykırı gördüğü ve kendini mağdur telâkki eylediği her hangi bir hususta kaza merciine müracaat hakkının nezedilmiş olması halidir. 5250 sayılı Kanun, bü-

tün Türk vatandaşlarına sağlanmış olan âmme hukuku arasında idari bir takdire karşı ledelha-ce kazai takdire başvurmak hakkının kullanıl-masına yol ve imkân bırakmamıştır.

Gene aynı raporda, Teşriî Meclisin her kaza cihazının vazife ve salâhiyetlerini tâyin etmek hususundaki kudret ve salâhiyeti münakaşa konusu olamayacağından bahsedilirken : «Tasfiye sebebiyle ittihaz edilmiş bulunan mukarreratın her hangi bir kaza merciine intikal ettirilmemesi hakkındaki kanun hükmü zikrolunan kudret ve salâhiyetin bir neticesi olmak iktiza eder.» denilmektedir.

Değerli çalışmalarından Meclisimizin daima istifade etmekte olduğu Adalet Komisyonunun muhterem âzasının bu fikrine de iştirak edemeyeceğim. Bahis mevzuu olan kudret ve salâhiyetin hududu üzerinde müsaadeleriyle biraz durmak isterim. Kanun vâzı olan her Teşriî Meclis kudret ve salâhiyetini Anayasadan alır. Anayasa, teşriî kuvveti tesis ederken onun vazifelerinin genişlik derecesi ve icra tarzı hakkında birtakım tahditler koyar. Esasıye hukuku prensiplerine göre mevcudiyeti Anayasaya dayanmakta olan ve bütün kudret ve salâhiyeti Anayasanın verdiğinden ibaret bulunan teşriî organ, şekilde ve esasta, kendi fiil ve hareketine Anayasanın tahsis ettiği sınırları tanınamaya kalkacak olursa salâhiyetini aşmış olur. Teşriî kuvvetin Anayasadan aldığı salâhiyeti te'avüz suretiyle icra eylediği her fiil ve hareket, yaptığı her kanun ise hukuk bakımından keenlemeyekûn hükmündedir.

Teşriî Meclisin her kaza cihazının vazife ve salâhiyetlerini tâyin etmek hususundaki münaka-

kaşa götürmez kudret ve salâhiyeti başka şeydir, Anayasamızın metnine ve ruhuna aykırı olarak idari kararların her hangi bir kaza merciine intikal edebilmesine mâni olacak kanuni hükümler vaz'ı kezalik başka şeydir. Anayasaya Büyük Millet Meclisine bu istikamette bir salâhiyet vermiş değildir. Büyük Millet Meclisi kendi muayyen salâhiyetleri dışına çıkamaz. Anayasanın metni ve ruhu meydanda iken teşriî Meclisin her kaza cihazının vazife ve salâhiyetlerini tâyin etmek hususundaki kudret ve salâhiyetinden zaman zaman bâzı idari kararların kaza merciine intikal kapısı kapatılabilir gibi bir netice çıkarmaya imkân yoktur.

Muhterem arkadaşlar, bizim Anayasamızın inhina kabul etmiyen, malûm tâbiriyle «rigide» ve binaenaleyh üstün kanuniyeti «Super - Legalité» si aşıkâr olan bir Anayasadır. Onun hükümlerine aykırı her hangi bir kanunun muteber sayılmaması ve hiçbir hukuki tesir ve netice hâsıl edememesi icabederdi. Ne çare ki, yukarıda arzylediğim keenlemeykûn vasfı maateesüf müeyyideden mahrumdur. Zira kanunlarını Anayasaya uygun olup olmadığının kontrolü için sivası veya adlî bir organ bizde henüz tesis edilememiştir. Vaziyet böyle olduğuna göre demokrasinin memleketimizde gelişmesi ve insan hakları esaslarının millî vicdanda yerleşmesi üzerine milletin sinesinden kopup gelmiş olan 9 ncu Büyük Millet Meclisi 8 nci Büyük Millet Meclisinin düştüğü bir hatayı bizzat tamir etmek mevkiinde ve mecburiyetindedir.

Arkadaşlar, müsaadenizle bir nokta üzerinde biraz duracağım. Esasiye hukuku ile iştilal eden arkadaşlarımız çok iyi bilirler ki; anayasalar inhina kabul eden ve adimülinhina yani «souple» ve «rigide» diye ikiye ayrılır.

İngiltere Anayasası «souple» anayasalardandır. İngiltere Parlâmentosunun, esas teşkilâta mûtaallik her hangi bir hükmü değiştirirken, her hangi âdi bir kanunu değiştirirken müracaat ettiği usul prosedür ne ise, o suretle hareket eder. Meselâ, Londra Belediye Meclisi Teşkilâtına ait bir kanun yapmak lâzım gelse İngiltere Parlâmentosunun müracaat edeceği prosedür ne ise, esas teşkilâta ait ahkâmın tatil ve tedvininde de aynı prosedür tatbik edilir. Hattâ bir İngiliz müellifi demiştir ki, İngiltere Parlâmentosu, herşeyi yapabilir, hattâ kendi kendini ilga edebilir, isterse Magna Cartayı feshedebilir. İs-

terse İngiliz Hükümetinin tredünyon umumi fedarasyonuna veya Cemiyeti Akvama bağıyabılır. Kezalik İtalyan Anayasası inhina kabul eden bir Anayasadır. Bu itibarla faşist rejimi gayet kolay tesis edildi. Parlâmentoya gidildiği ve esas teşkilâtı değiştirmek icabettiği zaman yeni bir prosedüre ihtiyaç kalmadı. Âdi kanunlara tatbik edilen prosedür anayasa için de kâfi geldi. Esas teşkilât kanunu değiştirilmiyerek âdi bir kanunla «Parlement Corporatif» tesis edildi.

Bizim Anayasamız ise rigide yani inhina kabul etmez bir Anayasadır. Bizim Anayasasının her hangi bir hükmünü değiştirmek için âdi prosedür kâfi gelmez, 2/3 ekseriyet lâzımdır.

İngiltere'de palâmento isterse siyasi rejimi değiştirebilir, krallığı ilga edebilir, cumhuriyet tesis edebilir. Fakat biz cumhuriyet rejimini değiştiremeyiz. Binaenaleyh Anayasamızın rigide hükümlerinden dışarıya çıkamayız. 82 nci madde ve diğer maddeler bizim boynumuzda birer boyunduruk gibidir arkadaşlar.

Bütçe Komisyonunda dört muhterem arkadaşımızın 5250 sayılı Kanun hükümlerinin tatbik süresi nihayet bulmuş ise de bu tatbikatın tesiratının muayyen vatandaşlar üzerinde berdevam olduğu ve bu vatandaşların zaman zaman Anayasasının 82 nci maddesine müsteniden Yüksek Meclise müracaat ettiklerinin de bir vakıa teşkil ettiği hakkındaki görüşlerine tamamiyle iştirak ederek kanun teklifinin yalnız bir madde halinde tadilen kabulüne taraftarım. Esasen Anayasa Komisyonunun sayın âzası da ittifaka yakın bir ekseriyetle sözü geçen kanunun geçici maddesini ve bu maddenin tatbikatını Esas Teşkilât Kanununa aykırı görmekte idirler.

Bu temayüllere ve yuakırda arzylediğim sebeplere dayanan şahsi kanaatime binaen kanun teklifinin bir madde olarak tadilen kabulüne yol açacak formalitenin ifasını temin maksadıyla bir önerge takdim ediyorum.

REİS — Usul hakkında, Feridun Fikri Düşünsel, buyurun.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Bütçe Komisyonu lâyihası Yüksek Mecliste müzakere edilirken bendeniz bu işin arzettiği ehemmiyete binaen, hukuku esasiye, Teşkilâtı Esasiye bakımından arzettiği ehemmiyete binaen keyifyetin Anayasa ve Adalet Komisyon-

ları tarafından tetkikimi teklif etmişim ve Yüksek Heyet de bu teklifimi kabul buyurmuştu. Fakat şimdi burada Anayasa ve Adalet Komisyonunun mazbataları okunmamış olduğu gibi Anayasa Komisyonunun mazbatasını müdafaa edecek kimse de yoktur. Binaenaleyh, sayın Vasfi Mentuş arkadaşımızın da buyurduğu gibi ve arizü amik müzakerenin lüzumuna binaen Anayasa Komisyonunun huzurunda meselenin müzakere edilmesini arz ve teklif ediyorum.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun)
— Usul hakkında konuşacağım.

REİS — Müsaade buyurun, Arif Hikmet Pamukoğlu usul hakkında, buyurun.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun)
— Muhterem arkadaşlar, Yüksek Huzurunuzda takdim edilmiş bulunan teklif aşağı yukarı üçüncü senenin içindedir. Şurada kısa bir müddet sonra üçüncü defa gündeme girip aylarca kalan şu veya bu vesilelerle - iş çok veya az bu beni ilgilendirmez - bugüne kadar tehir edilen bu meselenin müzakeresinde Anayasa Komisyonunun Sözcüsü burada hazır bulunmalı idi. Hazır değilse Anayasa Komisyonunun raporu mevcuttur. Okunur, onunla iktifa edilir. Kaldı ki, mesele üzerinde bana etrafıca izahatta bulunulmasını rica edeceğim. Bir komisyon sözcüsünün mevcut olmayışı tehir için muhakkak bir sebep teşkil etmez. Rapor okunsun; şu mesele de anlaşılmalıdır ki, biricik yetki ihtilâf bakımından Anayasa Komisyonundadır. Anayasa Komisyonu son sözünü söylemiş, Anayasa ve hukukun umumî esaslarına aykırıdır, demiştir. O halde yapılacak iş kalmamış demektir. Komisyon sözcüsü gelip de bunu değiştirecek midir? Binaenaleyh Feridun Fikri arkadaşımızın fikirlerine iştirak etmiyorum. Kanunu teklif eden naçiz bir arkadaşınız sıfatıyla muztarip arkadaşların ıstırabına son verilmesini rica ediyorum. Lütfen rapor okunsun, Adalet Vekili buradadır, haber aldığıma göre komisyon başkanı yerine bir arkadaş da müdafaa edecekmiş, ıstırham ediyorum, bu gibi şeylere mahal bırakılmasın.

REİS — Anayasa Komisyonu raporu teklifin başında mündemiç ve bu rapor da dağıtılmış olduğundan arkadaşlar tarafından okunmuş olduğunun kabul edilmesi lâzımdır. Meclisin teamülü en son raporun okunması merkezindedir. Buyurun Halil Özyörük.

HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, Giresun Mebusu Sayın Arif Hikmet Pamukoğlu'nun kanun teklifi şu hükümleri ihtiva etmektedir: Dışişleri Vekâletinin Kuruluşu hakkındaki 3312 sayılı Kanuna ek olarak 13 Temmuz 1948 gününde yürürlüğe girmiş bulunan 5250 sayılı Kanunun 3 neü maddesinin 4 neü fıkrasının yürürlükten kaldırılması ve 5434 sayılı Kanunun 29 neü maddesinin (B) fıkrası mucibince emekliye sevk edilmiş bulunan bâzı hariciye memurlarının haklarında tatbik edilmiş olan emeklilik muamelesine vaktiyle itiraz edememiş olmaları eğer meşru bir mazerete istinat ediyorsa tetkik edilerek mazeret gösterdikleri takdirde emeklilik işlerinin yeniden ele alınması talebinden ibarettir.

Bu kanun teklifi İçişleri ve Bütçe komisyonlarının tetkik olunarak reddedilmiştir. Bu komisyonların raporları Yüksek Mecliste müzakere edilirken kanun teklifinin bir kere de Anayasa ve Adalet komisyonlarında görüşülmesi münasip görülerek teklif bu komisyonlara havale olunmuştur.

Anayasa Komisyonu mütalâasını bir raporla tesbit ederek teklifi Adalet Komisyonuna verdi. Anayasa Komisyonu raporunda aynen; (Teklifte bahis konusu edilen 5250 sayılı Kanunun nazari olarak Esas Teşkilât Kanunumuza aykırı bulunduğu neticesine varıldığı) ibaresiyle bu husustaki noktai nazari beyan edilmektedir.

Ekseriyetle verilmiş olan bu karara muhalif olan arkadaşların noktai nazarları da belirtiliyor. Yalnız Anayasa Komisyonunun raporunda başlıca ele alınan esas, 5250 sayılı Kanunun Anayasa'ya muhalif olup olmadığı hususunun tetkikinden ibaret bulunduğunu göstermektedir. Ve bundan sonra teklifin ihtiva ettiği hükümler hakkında tetkikat icrasının Adalet Komisyonuna ait olduğundan bahsedilerek mütaakıp hususlara el sürülmüyor, ve tetkik edilmiyor. Filhakika İktüzük hükümlerine göre her komisyon yalnız kendi ihtisası dâhilinde bulunan hususları tetkik etmesi icabederse de yine İktüzüğün 37 neü maddesine göre komisyonların, kendilerine havale edilen kanun teklif ve tasarılarını evvel emirde Teşkilâtı Esasiye Kanununa muhalif olup olmadığını tetkik vazifesiyle mükellef oldukları da aşikârdır. Bu bakımdan Anayasa Komisyonunun mütalâasına

rağmen Adalet Komisyonu her şeyden evvel bu ciheti tetkik etmiştir. Yüksek malûmları olduğu üzere Teşkilâtı Esasiye Kanununun memurlardan bahseden 92 nci maddesinde aynen : (Hukuku siyasiyeyi haiz her Türk ehliyet ve istihkakına göre Devlet memuriyetinde istihdam olunmak hakkını haizdir) denilmektedir.

Bundan sonraki 93 ncu maddesinde ise : (Bilûnum memurların evsafı, hukuku ve vezaifi, maaş ve muhassasatı ve sureti nasp ve azilleri ve terfi ve terakkileri kanunu mahsusla muayyendir) hükmü konulmuştur. Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun bu maddesinde zikrolunan kanunu mahsusun Memurin Kanunu olduğu şüphesizdir. Binaenaleyh, memurlara ait bütün hükümlerin bu maddede yer alması icabeder. Buna göre hakikaten memurların alınma şartları ve vasıfları ve vazifeden hangi sebeplerle çıkarılacakları sayılmıştır. Bununla beraber her vekâlete mensup memurların yapacakları vazifelerin o vekâlete mevdu vazifelerin hususiyet ve ehemmiyeti bakımından muvaffakiyetle başarılabilmesi için de Memurlar Kanunundaki umumî hükümler dışında bâzı hususî vasıfları haiz olmaları ve meselâ eenebi lisanından bir veya bir kaçını bilmesi gibi şartlar da konulmak gayet tabii olur. Buna göre esas şartları iktisabetmiş olan bir kimse memurluğa alınıp vazifesini görürken bu şartlardan ve vasıflardan bir veya birkaçını kaybetmiş olması mümkündür. Cezaen mahkûm olmuş ve memuriyetteki durumu itibariyle tamamen emniyet ve itimadı selbeden hareketlerinin tevali ve tahakkuk etmiş bulunması gibi hallerde memurun vazifesine son verilmesinde Teşkilâtı Esasiye Kanununa bir muhalefet elbette mevzuubahis olamaz. Bu takdirde memuriyete alınırken mevcut olması düşünülen ve kabul edilen vasıfların bilâhara zâyi edilmiş olması ihtimalden uzak değildir. Böyle bir hal tahaddüs ederse, yani bir memur, memuriyete devam edebilecek bu durumdan çıkarsa ve emniyet ve itimadı tamamen kaybederse vazifesine son verilmesinde Teşkilâtı Esasiye Kanununa muhalefet niçin mevzuubahis olsun? Memleketimizde zaman zaman memur tasfiyesi diye çıkarılan kanunlar tabiatıyla bir zaruretin neticesidir. Bu sebeple Hariciye memurları hakkındaki 5020 sayılı Kanunda; o günün icap ve zaruretlerine uygun bir kanun olmak bakımın-

dan Anayasaya aykırılığı bahis mevzuu olmamak icabeder. Zaman zaman çıkarılmış olan bu kanunlar heyeti umumiyesiyle Memurin Kanununa mülhak sayılmak zarureti vardır. Teşkilâtı Esasiye Kanunu, memurları beratlı saymıyor ve kanunu mahsusunda tesbit edilecek hükümlerle memurların vazifelerine son verilebileceğini kabul ediyor.

Tasfiyeye taallük eden bu müteferrik kanunlar bu itibarla hiçbir zaman Teşkilâtı Esasiye Kanunumuza muhalefet sayılamaz. Hattâ, bilirsiniz hâkimlerimiz hakkında bile 1927 senesinden 1934 senesine kadar 3 defa tasfiye muamelesi tatbik edilmiştir. Sonuncu tasfiyeyi ihtiva eden Hâkimler Kanunu ise bugün yürürlükte olan kanundur.

Sonra arkadaşlar, mühim bir nokta var. Hiçbir kanun Teşkilâtı Esasiye Kanununa muhalif olamaz. Bu sebeple Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiş olan bir kanunun esas Teşkilât Kanununa uygun olduğunu kabul etmek icabeder. Meclisler, birbirinin içtihadı mahiyetindeki görüşlerini ifade eden kanunları mücerret bu sebeple yürürlükten kaldıramaz. Ve yalnız bu sebeple bir kanunu ilga edemez. Kaldı ki Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzda bir Anayasa mahkemesi kurulması derpiş edilmediği için B. M. Meclisinden çıkarılmış olan bu kanunun yine o Meclisce Anayasaya muhalefeti sebebiyle kaldırılması sebepsiz bir tercih olur.

Acaba, evvelce çıkarılmış bir kanunla bilâhara Anayasaya muhalefetten bahisle çıkarılacak bir kanunun mucip sebepleri bakımından hangisi muraceahtır? Kim tercih ve kim takdir edecektir? Her ikisini de Büyük Millet Meclisi çıkarmıştır. Eğer bunların fevkında bir Anayasa mahkemesi bahis mevzuu olmuş olsaydı, herhangi bir kanunun Anayasaya muhalif olup olmadığını tetkik ona ait olurdu, onun sözü müteber olurdu. Şimdi sebepsiz tercih karşısındayız demektir. Bu kanun, evvelce Büyük Millet Meclisinden Anayasaya uygundur diye çıkarılmıştır. Şimdi Anayasaya muhalefetinden bahsedilerek kaldırılması isteniyor. Hangi esbabı mucibe ile? Bir tasfiye kanununda memurlar hakkında verilecek kararların idari dava açmak suretiyle kaza merciine intikal ettirilmemesini temin eder bir hüküm konulması da hukuk prensiplerine aykırı olmamak iktiza eder. Çünkü, kaza hakkı zamanla, mekânla ve bâzı hususların istisnasıyla

takayyüt ve tahassus eder. Bir hâkime şu dâvaları göreceksin, bunları görmeyeceksin denebilir. Bu, hiçbir zaman hukuk prensiplerine aykırı değildir. Kaldı ki, bu değişmez bir hukuk kaidesidir. Nasıl ki, bugün umumi mahkemelerde idari ve askerî dâvaların görülmesine, bilâkis idari kazada, umumi mahkemelerde görülmesi icabeden bir dâvanın kabul edilmesi mümkün olmayacağına göre, hiçbir kaza merciine müracaat edilmemesi için bütün kaza mercilerinin salâhiyetlerinin kaldırılması da nihayet teqrîf kuvvetin, yani vâzın kanunun takdir edeceği bir husus olmak zaruridir.

Kaldı ki, bu hususta verilmiş olan kararlar tamamen inzıbatî mahiyette bulunur ve mücerret bir memurda bulunması gereken vasıfıların zayıf olması sebebiyle artık vücudundan istifade mümkün olmıyan kimsenin vazifesine nihayet veriliyor. Memurla Devlet arasında zimni bir mukavele vardır, deniyor. Gayet tabîî. Esas prensibe göre, 25 sene hizmet eden bir memur ihtiyarı ile tekaütlüğünü istiyebiliyor. Bir tarafa tanınmış olan bir hakkı diğerinden nez'etmek için ne gibi bir sebebe dayanılmaktadır? Eşit haklar eşit neticeler doğurur. Bir hukuk lisansı ile sebepte vahdet, hükümde de vahdeti icabeder.

Bunlardan başka muhterem arkadaşlar, asıl mühim olan nokta şudur. Çıkarılmış ve buna istinaden tasfiye kararı verilmiş olan hariciye memurları hakkındaki 5250 sayılı Kanun gibi emsali ve benzeri kanunlar, bir defa tatbik edilmekle mevcudiyeti nihayet bulur. 5250 sayılı Kanun belli bir zaman içinde, yani altı ay gibi bir müddet içinde ve muayyen bir sınıf memur hakkında tatbik edilmiş ve tatbiki ile de bu müddet geçince ortadan kalkmıştır. Bugün yürürlüğü mevzuubahis olamayacağına göre tadili, tebdili mümkün değildir. Çünkü ortada değiştirilecek bir kanun yoktur. Bir kanun taallük ettiği hâdiseler hakkında tatbik olunur, bu da tatbik edilmiş ve bitmiştir. Şimdi neyi tadil edeceğiz ve yürürlükten kalkmış bir kanunun hükümlerini nasıl değiştireceğiz. Burada ancak yaşayan bir kanun üzerinde tasarrufat icra edilebilir. Bunun aksi mutasavver değildir. Ölmüş bir insan üzerinde amelîyat yapılır mı? Tatbik edilmiş, ömrü nihayetlenmiş bir kanun üzerinde nasıl tasarruf icra edilecektir? Nasıl maddesi tadil edilecektir?

Muhterem teklif sahibi, bu tasfiye işinde

eğer bir haksızlık olduğuna kaani bulunuyorlarsa af hakkında yeni bir teklif yapabilirler. (Alkışlar).

REİS — Efendim, sırada Arif Hikmet Pamukoğlu ve Halil İmre vardır; bu arkadaşlarımız söz istemişlerdir. Feridun Fikri Beyin kendi beyanı ile alâkalı, usulî mütedair bir tahriri vardır.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Tekrar söz istiyorum; bâzı noktaları ikmal edeceğim.

Yüksek Başkanlığa

Meselenin Anayasa Komisyonu mümessillerinin huzuru ile müzakeresini arz ve teklif ederim.

Bingöl Mebusu

Feridun Fikri Düşünel

REİS — Feridun Bey «mümessil» tâbiri ile sözcülük yapacak zevatı mı kastediyorsunuz?

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Evet. Efendim, Arif Hikmet Beyin esas fikri ile benim fikrim arasında münafat yoktur. Kendisi heyecanla aleyhinde söylediğimi ifade ediyor.

Bunu ifade ettikten sonra arezdeyim ki, bir meselenin usul dairesinde müzakeresi Meclisin tenevvürü bakımından zaruridir. Anayasa Komisyonuna havale edilmiştir. Yani son komisyon Adalet Komisyonudur, diye buyuruldu. Makamı Riyasetçe bunun Anayasa ve Adalet Komisyonunca ayrı ayrı tetkiki teklif edilmiş idi. Komisyonun noktai nazarı arasında fark vardır. Anayasa Komisyonu namına şu sırada hazır kimse bulunacaksa febiha, edilmeyecekse gerek Vasfi Bey ve gerekse Halil Özyörük ve Arif Hikmet Pamukoğlu arkadaşlarımızın buyuracakları noktai nazarların bir de Anayasa gözü ile süzgeçlenerek tebarüz ettirilmesinde fayda vardır. Bunu tebarüz ettirmek istiyorum. Bundan hiçbir şey kaybolmaz, bilâkis gelecek içtimaa kalır ve mesele tenevvür eder. Anayasa Komisyonu bu noktai nazara muhaliftir veya değildir denilip durulmaktadır. Hangisi doğru ise tebarüz ettirilsin. Müsaade ederseniz bir defa da Anayasa Komisyonunu dinliyelim. Bunda fayda vardır. (Muvafık sesleri).

REİS — Arif Hikmet Bey, yalnız bu tahrir aleyhinde mi konuşmak istiyorsunuz?

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) — Evet.

REİS — Ferit Alpiskender Bey de gelmiş bulunuyor. Taktiri Yüksek Heyetin reyine arza mahal kalmadı. Ferit Bey komisyon sözcüsü olarak raporda isminiz mevcuttur. Şimdi mütalâa beyan edecek misiniz, yoksa sonra mı konuşacaksınız?

FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) — bilâhara konuşayım.

REİS — Arif Hikmet Pamukoğlu, buyurun. esas hakkında konuşabilirsiniz.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) — Muhterem arkadaşlar, Halil Özyörük arkadaşımızı dinledik. Verdiği bilgiye istinat ederek şu neticeye varabiliyoruz: Bundan evvelki Meclis, yani eski reîimde su kanunu vazî ve tedvin için **önceden idari organlarca** ittihaz edilen bir karar mucibince hareket edilmistir. Maalesef Anayasamızda mevcut iken, Devlet Şûrasından geçmiyen ve bir idari organın verdiği karar - ki haklıdır. Dün o kanaatte idim ve bu müessesenin içinde uzun yıllar çalıştığım için o kanaati muhafaza ettim. Şimdi dahi bu kanaatteyim. Acele ve öncelikle kabul edilen bir kanun muvacehesindeyiz. Bu tasfiye kanunu hakikaten memleket için lâzımdır, kaabil olsa da bütün sahalara da teşmil edilse, ama bir şartla: tatbiki maksadına uygun olmak şartıyla! Yoksa şimdi tafsilen arzedeceğim veçhile, tasfiye edilmeleri icabeden şahıslar bir tarafa bırakılarak, diğerleri hakkında bu kanun tatbik edilmiştir. Bunlar on yedi kişi imiş, ikisi ölmüş. Ben umumi vicdanın hislerine tercüman olarak bu işi buraya getirmiş bu'unuyorum.

Ben, Halil Özyörük Beyefendinin fikirlerine iştirak ederim; bu muameleler normal bir şekilde yapılmış olsaydı. Normal şekilde yapılmış değildir. Ne olmuş? Devlet Şûrasına müracaat edilerek tasarı tetkik ettirilmiş mi? Hayır. Derhal kaleme alınan tasarı tekrar ediyorum, ivedilik ve öncelikle tetkik ve müzakere edilmiş. O celseye riyaset eden arkadaşımız buradadır. Çünkü muayyen bir kilik bu kanunu hericâd âbad çıkarılmasını istemiştir. Kilik diyorum onların içerisinde de hümetle selânladığım arkadaşlarımı dün gece dostvayı tetkik ederken gördüm. O arkadaşlar, ellerini vicdanlarına koyarak şimdi benim üzerinde durduğum noktayı bu kürsüde belirtmişlerdir. Kendileri asla enfusi görüşlerle değil, memleket menfaatlerinin ön plânda tutularak bu kanunun tatbik

edileceğini vadedmişlerdir. Fakat esefle arzedeyim ki, bu vait de hiç bir zaman tutulmamıştır. Hattâ bu durum karşısında Devlet Şûrasının mütalâası yoktur, demişler. Vekâletin bu hatalı durumu o zaman her tarafa hattâ çok acı bir şekilde, dünya umumi efkârına inikâs etmiş bulunuyordu.

Ondan sonra işin acele olarak görüşülmesi isteniyor, muvafık görülüyor ve kararı da alınıyor.

CEVDET BAYBURA (Gümüşane) — Ne zaman?...

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Devamla) — Halk Partisi zamanında.

Efendim sonra ivedilik denildi. Bu da münakaşa edilmiş. O zaman Başkanlık mevkiinde bulunan arkadaşımız haklı olarak demiş ki, heyeti umumiyesi üzerinde konuşulup son söz söylensin de ondan sonra ivediliği oya arzede-yim. Haklı olarak da böyle yapmışlardır.

Şimdi soruyorum, normal yollar geçilmediikten sonra, Halil Özyörük arkadaşımız nasıl böyle bir iddiayı bir hukukçu sıfatıyla ileri sürebiliyor? Diyolar ki: Efendim bu evvelce Meclisçe kabul edilmiş bir kanun olarak ele alınca Anayasaya aykırı değildir, nasıl olur da şimdi bunun Anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla böyle bir kanun teklifinde bulunulur? Siz çok daha iyi bilirsiniz Halil Beyefendi! Sağ olduğum müddetçe haksız gördüğüm her işte salâhiyetlâysem 50 bin defa kanun teklifinde bulunacağım. Hiçbir hukuki mâni yoktur. Reye arz edildiği zaman, Feridun Fikri arkadaşımızın teklifinden haberdar değil mi idiniz? Niçin o zaman söylemediniz, samimî iseniz, niçin müdahale etmediniz?

RİFAT ALABAY (Konya) — Şahsiyata dök-müyelim.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Devamla) — Şahsiyata döküp dökmemeyi ben bilirim.

Şimdi geliyorum sadede. Asıl acı tarafı bu. Böyle bir kanun teklif veya tasarısı komisyona geldiği zaman, her komisyonun vazifei asliyesinden olmak üzere, bunun Anayasaya aykırı olup olmadığını evvel emirde karar altına alır. O komisyonlar da bu fırsatı bulamamışlardır. O halde insaf etsinler, evvelki Meclisçe kabul edilmiş olmak itibariyle zimnen Anayasaya aykırı değilmiş; binaenaleyh arkadaşımız bu ağ-

rep iddialarından lütfen vazgeçsinler. Halil Özyörük arkadaşımıza hatırlatırım; Anayasamız mucibince Büyük Millet Meclisi hak sahibidir, hak!

Hükümet onun vereceği direktif üzerinedir ki (era yetkisini haizdir ve bu da şartla mukayyettir; Meclis istediği zaman onu murakabe, istediği zaman ıskat eder, bunu Halil Özyörük arkadaşımız bildikleri halde neden bu dili kullanıyor, bilmiyorum?

Buyuruyorlar ki, efendim bir defaya mahsus olmak üzere bu kanun çıkmış, olmuş bitmiş.

Bir defaya maksur olmak üzere bir kanun çıkmış, ne istiyorlar? demeye lüzum yoktur, doğrusunu söyleyeyim ki, bu mütalâaların üzerinde durmayı zait gördüm. Bununla beraber maalesef bu kabil mütalâalarından dolayı da kendilerine cevap vermek mecburiyetindeyim. Halil Özyörük Beyefendi Adalet Komisyonunun verdiği raporun hakka, adalete, nasafete aykırı olduğunu zatiâliniz de bilirsiniz. Bu Mecliste, 5220 sayılı Kanunda tasfiye edilenlerin bir daha memuriyetlerine şiddetle mâni olan sarih hüküm mevcut iken tasfiye edilen bir memurun lehinde parmak kaldıranların, rey verenlerin arasında zatiâliniz mevcuttunuz. Onlardan bir tanesi Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonunun kararıyla memuriyetine iade edilmiştir.

Dışişleri Vekili çok iyi bilirler. Teferruatını isterlerse izah ederim. Oraya (Tasfiye Komisyonuna) dâhil bulunan zevattan bir tanesi, yine burada bir arkadaşın işini konuşurken, efendim yanılmışız, lütfetsin, bu kararı refetsin dememiş miydi? Vasfi Menteş arkadaşımız delâletiyle demişti. Demek ki bunlardan (tasfiye edilenlerden) istenilen içeri alınabiliyor, istenilmeyen için kanun teklifi bile reddettirilmek teşebbüsüne giriliyor. Mademki halk hürriyetine demokratik rejime, demokratik nizama kavuşamıyacaktık, o halde dünkü şikâyetimizin, dünkü mücadelemizin mânası ne idi? Bu kürsüden, Sayın Demokrat Parti Başvekilî, kalblerimizi hiçbir yere, hattâ partilerimize dahi kiralamıyalım, dedi.

REİS — Rica ederim, mevzu içinde konuşunuz.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Devamla)
— Tamamen mevzu içinde konuşuyorum efendim.

Eğer kiralamıyacaksak arkadaşlar, hakiki durumu nazara alalım, ben müsterihim, vazifemi yapıyorum, karar heyeti aliyenizindir.

Bakınız, komisyonların evvelce ittihaz ettikleri kararı tenkidettim, maalesef bu kürsüden onlar hakkında bir tek cevap alamadım.

Şimdi, asıl hukuki bakımdan meselenin objektif olarak, bitaraf olarak, tahliline geçiyorum arkadaşlar.

Biliyorsunuz ki, bizim memleketimizde maalesef Âyan Meclisi yoktur. Âyan Meclisi vazifesini, kısmen dahi olsa, görecek, maalesef, Anayasa Mahkemesi de yoktur. Kala, kala Fransa'dan (alınmış hattâ modası geçmiş bir şekilde diyeceğim çünkü bu şekilde olmaktansa bence olmaması şâyânı temennidir) bir Şûrayı Devlet vardır. Bu Şûrayı Devlet de bu gibi kanuni yolsuzluklara set çekmek vazifesiyle muvazzaf iken, bu yetki tefsirle ortadan kaldırılmıştır.

Hukukçu Demokrat Partili arkadaşlarım çok iyi bilirler; çünkü o zaman içlerindeydim, 39 ncu maddenin B fıkrasının tefsiri hususundaki son karar alınmadan evvel o karara aleyhtardık. Her nasılsa tefsir kararı yine çıktı. Sonradan gûya tamir edilecekti. O kararla çok şükür mü diyeyim, çok müteessir olarak mı arz edeyim? Devlet Şûrasının yetkisi ortadan kalktı. Bütün nedeni dünyaya gözlerimi çeviriyorum, birinci ve ikinci dünya harbinden sonra varlıkları ve yoklukları mevzu bahis edilmiş olan birçok devletler dahi (constitutionnalité des lois) nazariyesini tatbik ediyorlar. Biz ne yaptık? Şunu yaptık; hakkı hürriyeti teminat altına alacağız diye, iktidara gelindi, teminat refedildi. Kanunları hafifletecek yerde daha çok ağırlaştırdık. Bu müessesese eski rejimin elinde çalıştığı zamanlar, içimiz yanarak çok şiddetle tenkid ettiğimiz icrata teminat teşkil eden hükmü eski değil, yeni iktidar kaldırdı. Eğer biz de medeniyet kervanına katılıyorsak teminatı sağlamalıyız. bu katılmada bugün nazariyat bakımından, constitutionnalité deslois prensibi dahi tatbik mevki bulamıyor. Asgari hukuk, Fransa'da eksepsiyon yoluyla, defî yoluyla, doktrin bakımından tanınmakta ve kanunların Anayasaya mugayeretini idda hakkı mahfuz tutulmaktadır. Hem de ayrıca bal gibi Devlet Şûrasında da tetkik edilir. Bunların hiçbirisi olmıyan bizde hangi hukuki teminat mevzu bahistir. İhkakı hak nasıl kabilirdir? Böyle bir kanunla, bu durumda, hakikaten

bir bakanlıkta temizlenmesi zaruri bulunan asıl kodamanlar hâlâ oturmakta, fakat pistone olmaları kovulmakta ve kendilerine ihkaki hak imkânı tanınmamaktadır. Kimler tasfiye edilmiş? Sağda, solda kâtip, konsolos muavini, kimsesi olmayanlar. Adedleri de 15 tane. Rica ederim ulvî bir gaye ile sevkedilen kanun zaruretin ifadesi ise niçin bu kanunun ruhuna uyulmuyor yahut uyuluyor denmesine rağmen niçin pistone olanlar tekrar memuriyetlerine iade ediliyorlar da diğerleri edilmiyorlar? Bu nokta üzerinde elbette sizlerin benden daha iyi, takdir hakkınızı kullanacağımıza eminim. Onun için işi uzatmıyorum.

Gelelim kanunun metnine : 5250 sayılı Tasfiye Kanunu kaza mercilerine müracaat hakkını tanımıyor; her şeyden evvel yeni girdiğimiz rejim ve insan hakları beyannamesine aykırıdır. Beyannamenin 7 nci maddesine bakınız. Herkes eşit korunma hakkı tanımıştır. Burada bir noktaya işaret etmek isterim. Diğer bakanlıkların memurları tasfiyeye tâbi bir mevzuatla karşı karşıya bulunmadıkları içindir ki, onlar için böyle bir muamele mutasavver değildir. Bu bakımdan da müsavatsızlık vardır.

8 nci madde mucibince; ana haklara aykırı muameleler için mahkemelere müracaat hakkı mahfuzdur; bizde mahfuz değildir.

10 neu madde; herkes, tam bir eşitlikle hak ve vecibelerinin tesbitinde dâvasının müstakil ve tarafsız bir mahkeme tarafından görülmesi hakkına sahiptir. Arzettiğim hususta bizde bu da yoktur.

Antidemokratik kanunları tesbit eden ilmî komisyonun raporu - ki maalesef bu rapor neşredilmemiştir; fakat ilgili hukukçu arkadaşların masalarında mevcuttur - bu maddeyi de antidemokratik hükümler arasına ithal etmiştir. Bunu da hatırlatmak yerinde olur sanırım.

Kaldığı bu birinci merhalede demokratik esasat ile bağdaşmasına imkân olmıyan şu kanuni hükümler ve icraat bir de Anayasamızın süzgecinden geçirilirse vaziyet bütün vehame-tiyle ortaya çıkar. 3546 sayılı Devlet Şûrası Kanununun 11 nci maddesinin (d) fıkrası ve 14 ncü maddesinin (e) fıkrası bu noktai nazarı sarahaten teyit ediyor. Hele 23 ncü maddesi rüyeti adli mahkemelerin vazifesi dışında kalan meseleler hakkında idari kararlardan dolayı hukuku muhtel olan dâvalara Devlet Şûrası ba-

kar diyor. Bu hüküm evleviyetle Anayasamızın 51 nci maddesine uyar.

Anayasamızın 51 nci maddesi diyor ki : İdari dâvalara bakmak ve idari uyuşmazlıkları çözmek ilâhîri.... üzere bir Danıştay kurulur.

Şimdi geliyorum Anayasamızın 50 nci maddesine her memur hakkında tatbik edilen muamele idare âmirine, vekil aleyhinde, Devlet Şûrasına müracaat hakkını vermiştir. Bu hak diğer bakanlıklar memurlarına tanınmakta fakat Dışişleri Vekâleti memurlarına tanınmamaktadır. O halde 69 neu maddedeki müsavat ne oldu?. Hani demokratik esasların iki esaslı prensibi vardı; onlardan biri müsavat idi. Bu hal Anayasamızın 69 neu maddesine hiç şüphe yok ki, aykırıdır.

Kanuna da aykırıdır. Çünkü buna mütenazır olarak Memurin Kanununun 56 ncı maddesinde deniyor ki (Halil Özyörük arkadaşımız bu noktaya temas ettikleri için kendilerine teşekkür ederim, çünkü mevzuubahis kanun Hariciye Teşkilât Kanununun ve onun umumi prensiplerini ihlâl edemez.) Komisyonların kararı müdellel ve kanuna müstenit olması şarttır. Âdi hususattaki mevat Temyiz Mahkemesince nakzolu-nur. 16 ncı madde de aynı prensibi teyit eder. Alâkadar inzibat komisyonları müttehaz karar olmadıkça memurun siciline hiçbir şey işlenemez. Memurun siciline işlenmiyen hususat da keenlemyekündür. O halde ne oluyor? Üç kişilik bir heyet; (burada Dışişleri Bakanımız Sayın Köprülü'nün de sarahatle ifade ettikleri gibi, İnzibat Komisyonu 12 sene toplanmıyor) üç kişilik kâtipi umumi muavinleri başbaşa geliyorlar ve istediklerini listeye ithal ederek bir 39 neu maddeye uyararak tasfiye yapıyorlar.

Arkadaşlar; şimdi okuduğum hüküm ve hukuk esasları böyle bir muameleyle mesaf veriri mi? Bunu bir hukuk telâkkisi anlayışı olarak kabul eder mi? Anayasamızın 59 neu maddesini okuyorum: Herkes mahkeme önünde haklarını korumak için gerekli gördüğü yasal araçları kullanmakta serbesttir. Bakınız arkadaşlar kanun vâzımız yasal araçların kullanılmasını dahi tasrih etmiştir. Nerede kaldı ki hakkın ihkaki mevzuubahis olmasın! Onu tabii görmüştür. Bu kadar ince teferruatla işlenmiş bir Anayasa elimizde iken, bu kanunun Anayasaya aykırılığı Halk Partisi saflarında oturan arkadaşlarımız tarafından da ta o zamanlarda münakaşa edil-

mişken elbette bugün bu kanunun demokratik olduğu iddia edilemez.

Anayasa Kanunumuzun 69 ncu maddesi; Türkler kanun karşısında eşittirler, der. Diğer vekâletlerde umumi hükümlere nazaran tasfiye edilenlerin mahkemeye müracaatları hakkı nazara alınmıştır. Fakat Hariciye memurlarına gelince asla! O halde arkadaşlar bu kanunun demokrasi rejiminde, demokrasi konsepsiyonunda yeri olur mu?

Anayasanın 92 nci maddesi; siyasi hakları olan her Türk'ün, yeterliğine ve hakedişine göre, Devlet memuru olmak hakkıdır, der.

Tasfiye Kanunu bu hakkı nez'etmiştir. Şimdi, Halil Özyörük arkadaşına, müsaadeleriyle ben de sorayım. Dediler ki; bu kanun bir defa tatbik edilmiş, bir daha tatbik edilmeyecektir. Bu kanun bâzılarını imha etmiştir. Kimelri imha imha etmiş arkadaşlar, kimleri imha etmiş? 3-5 istiklâl mücadelesi yarasını sinesinde taşıyanları. Bunlar zaten 15 kişidir. Bunların içerisinde 12, 18, 23, 24 ve hattâ 28 buçuk sene memuriyette kalanlar vardır. Bunlar bugün sefalet içinde yaşamaktadırlar. İsimleri mevzu bahis değildir. Ben bir iki tanesinin evine berayı nezaket ziyarete gittim. Sizi temin ederim ki, arkadaşlar, bu insanlar kira köşelerinde büyük bir mahrumiyet içerisinde, üstleri başları perişan bir halde yaşamaktadırlar. Niçin bu 15 kişi böyle bir ıstraba sevkedilsin ve niçin kendilerine bir kazai mercie müracaat hakkı tanınmasın da asıl bu kanunun içine girmesi yüzde yüz lâzım olanlar hukuka ve insan haklarına ve Anayasaya aykırı olarak göğüslerini gere gere mevkilerini muhafaza etsinler. Ben sadece bu nokta üzerindeyim.

Sayın arkadaşımız Feridun Fikri Düşünsel arkadaşımız o zaman (kanunun müzakeresinde) her nasılsa bu kanunun acele kabulü için çalışmışlardır.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Çalışmadım.

ARIF HİKMET PAMUKOĞLU (Devamla) — O zamanki zabıtları okudum. Aynen böyledir. Bu kere ikinci defa Yüksek Huzuruza sevk edilmiştir. O zaman diğer bir arkadaşımız, ismine lüzum yoktur, bir büyük elçidir, bunlara iltihak etmişler ve Anayasa Komisyonunda görüşülüp Teşkilâtı Esasîyeye aykırı olup olmadığının tesbitini istemişlerdir. Bu komisyon Meclise ni-

yabet eden bir İhtisas Komisyonudur. Bu İhtisas Komisyonu ne diyor? Bu kanun Teşkilâtı Esasîye Kanununa ve hukuki esaslara da aykırıdır, diyor. Bunun karşısında Sayın Halil Özyörük diyor ki, bir defa tatbik edilmiş, olan olmuş. Ya öyle mi? Yani şunu demek istiyor Halil Özyörük: Bir kimse mâsum imiş; fakat idama mahkûm edilmiş? Hatayı adlî vâkı olmuş. Bilâhara mâsumiyeti tecelli etmiş, mezarının başına gidip, aman efendim, şimdi haklı olduğunuz anlaşıldı, fakat olan oldu, geçti. Artık bunun üzerinde durmıyalım! Rica ederim arkadaşlar böyle bir düşünce nasıl olur da hakka, adalete, nasafete, hürriyete sığar? Bunların hepsini bir tarafa bırakalım, nasıl olur da naçiz bir demokrat vicdan bunu hazmeder? bir defalık tatbikın tesirlerini şimdi hayatları boyunca çeken mağdurların hali ne olacak. Bunun takdirini size bırakıyorum. Yalnız bir nokta üzerine müsaadenizle parmak koyuyorum, başınızı ağrıtmak istemiyorum. Zihniyetini yerden yere vurduğumuz o günkü rejim, C. H. P. iktidarı Devlet Şûrasına müracaatı selbetmemiştir. O devirde o günlerde bağırınlar arasında benim de ismim vardır. O günlerin zihniyeti bugün de değişmiş değildir. Yalnız soruyorum demokrat arkadaşlarıma, eski iktidara nazaran -O zaman Devlet Şûrasına müracaat hakkı vardı. Bu hal ileri gidiş midir? Geri gidiş midir? Hükümünü siz veriniz.

SADRİ MAKSUDİ ARSAL (Ankara) — Geri gidiştir, deyip alkışlamıştır.

REİS — Halil İmre .

HALİL İMRE (Sivas) — Muhterem arkadaşlarım, benden evvel konuşan muhterem davacı arkadaşım hukuktan çok bahsettiği için bendeniz de evvel emirde hukuk elfaziyle söze başlayacağım :

Dünyada şimdye kadar vicdanların, hakka niyetin ötesindeki hukuk; zalim ve mazlumların medarı ümididir. Fakat tarih boyunca zaman ve mekân içinde tek bir hukuk anlayışı cari ve hükümran olmamıştır.

Arkadaşlarım, bu itibarla mevzu olarak ele aldığımız hukuk sahasına, bize intikal eden geleneklere, onun kaynaklarına ıcrayı nazar etmeden meseleyi tenvir etmeye imkân yoktur. Bu kanunun nasıl bir millet ve Meclis anlayışı içinde tedvin edildiğini Muhterem Heyetiniz içinde geçen Mecliste de ifayı vazife etmiş olan

arkadaşların pekâlâ hatırlarlar. Devlet hizmetlerinde ehliyet ve itkidarin şart olduğu ve bütün nazarların bu ehliyet ve itkidara müteveccih ve oradan istiane etmekte olduğu tereddüt ve inifallerin en ziyade tekâsûf ettiği bir sahaya milletçe ve Meclisçe tevecihi nazar edildiği bir zamanda bu yolda bir kanun tedvin edilmiştir arkadaşlar.

Bunun nasıl bir hava içinde tedvin edildiğini, Millete ve Meclise bu infial telkin eden sebepleri şimdi burada madde madde zikre sebep yoktur, zannederim dâvacı arkadaşım da bu sebepleri teşrih ve tahlile taraftar olmazlar.

ARIF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) — İsterseniz ederim.

HALİL İMRE (Devamla) — Böyle bir hava içinde, umumi infial ve sıkıntının tekâsûf ettiği bir sahada, âmme hizmetlerinin daha iyi görülmesi ve daha liyakatli ve ehliyetli ellere verilmesi için Meclisçe bir kanun tedvin ediliyor. Bu kanun, apaşıkâr ve tereddütsüz bir tasfiye kanunudur. Elde memurun hukuku ve Memurin Kanunu mevcut iken bunların kifayetsizliğini itiraf ederek bunu telâfi edecek bir kanuna ihtiyaç hissetmek elbette Meclisin bu sahadaki infialinin ifadesidir. Meclis nasıl bir kanun yaptı? Benden evvel konuşan sayın Halil Özyörük arkadaşımın ifade ettiği gibi bu kanunla istihdaf edilen tasfiyede umumi hükümlere göre kaza sahası ve kaza mercii kapanmış bulunmaktadır. Burada hemen bir ilâve yapayım; umumi hükümlere göre dedim; mûtat olan ve hukuk nizamı içinde mûtat olan tatbikata göre arzettim. Fakat bir Devletin muhtelif iktidar hiyerarşisi Anayasa ile tesbit edilmiş bulunmaktadır. Devletin kuvvetleri ve bu kuvvetlerin hiyerarşisinde, en üstün iktidar olarak Meclis, millî hâkimiyeti bilâkaydüşart tesis ve tarsin etmiş bulunmaktadır. Binaenaleyh Meclis hâkimiyeti üstünde başkaca bir iktidar tanımayan Anayasamızın, sarâhaten mâni, hükümleri olmadıkça, bir kanunun Anayasaya muhalefeti iddia etmek, ispatı oldukça mümkül bir hukuki meseledir. Bir Devletin teşriî, icrai ve kazai olmak üzere üç esas organı içinde Anayasa teşriî organdan daha üstün bir organın bulunmuyacağını tesbit ettikten sonra, Anayasamızın dışında takdirî bir şekilde yepyeni bir takım merciler aramanın elbette hukuk prensipleri veya hukuki mütearifelerle telifi mümkün

değildir. Hiç değilse kendi iktidarı üzerinde bir tasarrufa geçmemiştir.

Anayasaya muhalefeti bahsinde Muhterem Halil Özyörük Anayasaya ne yönden muhaliftir, neresi muhaliftir? bahsettiler. 82 nci maddede arkadaşların, şikâyet hakkından bâhistir. Şikâyet hakkı kanunların kötü kullanılmasına dair şikâyet hakkıdır. Bir kanun ki mevuttur ve kanunun maksadına göre tatbikata geçilmiştir, burada şikâyet hakkı için Anayasamızın mabalarından ve kaynaklarından istiane etmeye imkân kalmamaktadır. Teşriî Meclis tedvin hayatında elbette Anayasaya aykırı hükümler vaz'etmemeye itinalıdır; ona gayret eder; Anayasaya aykırı bir kanun tedvin edilemeyeceğini de tasrih etmiştir. Fakat Anayasaya aykırı olmamakla beraber Meclis hayatının ve tedvin hayatının bir kaynağı da, Muhterem Heyetinizce pekâlâ bilindiği ve takdir edildiği gibi, doktrindir. Bu üç devlet kuvvetinin birbiriyle münasebetlerinde birbirine karşı istiklalleri ve serbest tasarrufları her zaman için kazanın üstünlüğü şeklinde tecelli etmemiştir. Bilhassa bizim Anayasa ve Devlet hukukumuz ve Devlet hukuku rejimimiz kaza fonksiyonunun ve kazanın idare üzerindeki murakabesini ancak kanunlar çerçevesi içinde kabul etmiştir. Bu itibarla hattâ Şûrayı Devletimiz düpedüz kanun tetkiki merciidir. Şûrayı Devlet bir kanunla karşılaştığı vakit bu kanunun ne doktrine, ne Anayasaya muhalefeti bahsinde bir noktaî nazar ifade etmeye salâhiyetli değildir. Zira Şûrayı Devlet de bir kanun müessesesidir, vazifesini kanunların çerçevesi içinde ifa eder. Kaza yollarının, şikâyete karşı ve bilhassa icrai ve idare tasarruflarına karşı kapalı kalması keyfiyeti sadece 5250 sayılı Kanundan ibaret değildir. Bu bir müessesedir ki, icrayı ve teşriî fonksiyonunu kaza fonksiyonunun dışında ve kazai fonksiyonun murakabesi dışında bırakabilir tasarruftur.

Bu tasarruf Meclise değil, bilhassa dikkatinizi rica ederim, bizzat Hükûmete dahi verilmektedir. Yani bizzat icranın dahi o nevîden tasarrufları vardır ki, Hükûmet tasarrufları denilen bu kategori tamamen kaza fonksiyonunun dışında kalmaktadır. İcranın dahi bizzat kazanın murakabesi dışında kalması hukuk esaslarına aykırı değildir. Millî hâkimiyetin en yüksek tecelligâhı olan Büyük Meclise karşı

kaza organlarını ikame etme prensibi ise hukuk anlayışı ile her zaman kabili telif değildir.

Sözlerime başlarken «Zaman ve mekân içinde tek bir hukuk anlayışı cari olmamıştır.» dedim. Bu, bilhassa Türk hukuk anlayışı ile kabili telif değildir. Arkadaşlar İnsan Haklarına aykırılığı bahsine de temas ettiler.

Arkadaşlar, İnsan Hakları Beyannamesi, insanlığın bir zaman için vâsil olunması icabeden hukuk anlayışının son merhalesi ve müntehası değildir, fakat mesut bir seviyeye işaret eder. Ancak Türkiye Cumhuriyeti, İnsan Hakları Beyannamesine iltihak etmekle bu beyannamede mevcut olan kayıtların tahakkukuna yardım etmekten ibaret bir tahahhüt içindedir. İnsan Hakları Beyannamesi heyeti umumiyesi ile asla bir milletlerarası anayasa hükmünde değildir. Böyle bir sıfat ve mahiyeti henüz iktisabetmiş değildir. Kanun vâzını kanun tedvin ederken bu İnsan Hakları Beyannamesiyle şimdilik mukayyet kalmak ihtiyacında ve mecburiyetinde değildirler.

Halil Özyörük arkadaşım bu kanunun altı aylık müddeti içindeki icraatıyla kendi kendini itfa ettiğinden bahsetti ve dâvacı arkadaşım da bu itfanın mümkün olmadığı, zira ortada zatimler ve mazlumlar bulunduğundan bahsettiler. Bu sahadaki tatbikat deminden beri arzettiğim gibi, Meclisin ve teşriî kuvvetin, en yüksek iradei milliyenin izhar edildiği bir kanuna istinadettiği müddetçe, bilhassa dikkatinizi rica ediyorum, şahsi mesuliyetten, siyasi mesuliyetten daha ötede bir mesuliyet tevlihedemez. Meclis kanun yapmıştır, bunun için tatbikat yapılmıştır, bu tatbikat kanuna uygun olduğu müddetçe ancak siyasi mesuliyet tevlihededer ve asla hukuki neticeler tevlihedemez.

Sonra nihayet şunu da arz edeyim ki, bütün bu çizilen zalim ve mazlumlar tablosunun taraflarından, bir tarafta münfail bir millet ve onun mümessili bir Meclis, bir tarafında da 17 tane ehliyetinden, iktidarından ve tatbikatından şüphe edildiği bir kanun tatbikatiyle tahakkuk etmiş memur arkadaşlarımız vardır.

REİS — Anayasa Komisyonu Sözcüsü Ferit Alpiskender.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ FERİT ALPİSCKENDER (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlar; Giresun Mebusu Arif Hikmet

Pamukoğlu'nun, tasfiye yoluyla emekliye sevk olunan Hariciye memurları hakkında teklif etmiş olduğu kanun komisyonumuzda müzakere edildiği zaman, ittifaka yakın bir ekseriyetle bu Hariciye Vekâleti memurları, Tasfiye Kanunu hükümlerinin, yani 3312 sayılı Kanuna Ek 5250 sayılı Kanunun, (gerek Anayasamızın muhtelif maddelerine mümas olmak bakımından, gerekse hukuk prensiplerine aykırı bir mahiyet taşıması bakımından) böyle bir kanaate vardık. Yalnız, Anayasa Encümenini teşkil eden arkadaşlarımızın bir kısmı, «Bu kannuna bir defa tatbik edilmiş ve tatbik edilip ortadan kalkmış olmakla bugün artık ortada mevcut olmıyan bir kanun vardır, bunun da tadili mevzuubahis değildir.» dediler. Yine Anayasa Komisyonu ekseriyeti, «Bunun Anayasaya aykırı olduğunu prensip olarak kabul etmekle, bu kanun halen mevcut olmadığı için, bunun da tadili mevzuubahis değildir.» dediler.

İkinci kısım arkadaşlar ekseriyet teşkil ettiler. Anayasamızın muhtelif maddelerine mümas olmak bakımından Anayasaya aykırıdır, bu kannuna göre tasfiye yoluyla emekliye sevk edilen vatandaşlar mağdur oldukları için icabında tazminat da isteyebilir diyen arkadaşlarca bunu tamir ve tashihi için iki görüş ileriye sürüldü. Bunlardan birisi, Arif Hikmet Pamukoğlu teklifinin ikinci maddesinin tayyî ile birinci maddesinin tadilen kabulünü iltizam etti. Ve Bütçe Komisyonunda muhalefette kalan arkadaşlara iltihak etti. İkinci kısım arkadaşlar da yeni bir kanun tedvini yoluyla mağdur olan bu vatandaşların haklarının iadesi ve mağduriyetlerine nihayet verilmesi tezini müdafaa ettiler. Fakat netice itibariyle Yüksek Meclisimizden havale edilmiş bir kanun teklifi olması hasebiyle Anayasa Komisyonunun böyle bir kanun tedvin etmekle mükellef olmadığı kararına vararak sadece bir mütalâa beyan etmekle kendisini vazifeli gördü ve asıl teknik komisyon olan Adalet Komisyonunun bu görüşlerden hangisini daha uygun bulursa onun hudutları içerisinde bir neticeye varması icabettiğini belirtti. Anayasa Komisyonunun müzakeratı ve vâsil olduğu netice bundan ibarettir.

Şimdi bu hususta bir kanun tedvini ve bunun teknik olarak ele alınması hakkında söz sahibi Adalet Komisyonudur.

REİS — Başka söz istiyen var mı?

FERİDUN FIKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl)

— Esas hakkında arzedeceğim.

REİS — Buyurun.

FERİDUN FIKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl)

— Efendim Anayasa Komisyonunun mütalâasını dinledik. Bu mevzuun güzel ve müspet bir neticeye varması için birkaç noktayı sırasıyla tebarüz ettirmek istiyorum. Bunda fayda vardır.

Evvellâ bu kanun geçen Mecliste, Sayın Halil İmre arkadaşımız tarafından kuvvetle tebarüz ettirildiği ve hile Hariciye memurları arasında bâzı islahatın yapılması gerekmekte olduğu hakkında hâsıl olan bir kanaate vücut veren bir kanundur. Bu kanunun her hangi bir maddesi Anayasaya sarahaten aykırı değildir. Fakat Ferit Alpiskender arkadaşımızın belirttiği noktai nazar üzerinde Anayasanın prensipleri bakımından üzerinde durulmaya değer. Çünkü kaza, mürafaa mahiyetinde olduğu için herkesin hakkını araması hususu Anayasanın Devlet Şûrasına mütaallik olan maddesinde belirtilmiş ve murafaanın Devlet Şûrasında görülmesi kabul edilmiş bulunmaktadır. O zaman bu esasın ihmal edilmiş olması, sırf arzettiğim gibi, vaziyetin ilcasından ve husule gelen bâzı müzakeratta vâkı olan heyecandan ileri gelmiştir. Fakat şunu da sarahaten ifade etmeyi bir vazifei viedaniye telâkki ederim ki, o zaman bu kanunun müzakeresi hengâmesinde Meclisin Dilekçe Komisyonunun bu meselelerin tamamıyla serbest bir şekilde tetkik edilmesi prensibi de o zamanki Meclisin bu kanunu kabul etmesinde başlıca âmil ve müessir olmuştur. Fakat tatbikat bilâhara, bizim de kulağımıza geldiği üzere, Meclisin, o zamanki heyecanı ile tasfiye ve tathirini istediği vaziyet mecerasını takibetmedi. Ve birtakım tatsızlıklar oldu. Yani suçlu gösterildi, fakat, mâsum cezalandırıldı gibi bir hava hâsıl oldu ki, bendeniz bu noktaya iştirak ediyorum. Bunun üzerine, Büyük Millet Meclisine müracaat yolu açık olduğunu arzettim, o zaman öyle düşünüldü.

Dilekçe Komisyonundan muhtelif şekilde kanaatler izhar edildi, Meclise intikal etti, Dilekçe Komisyonunun mâruzatı muhtelif kararlara vâsıl oldu. Bu hal hakikaten üzüntü tevlihdetti, ikilik tevlihdetti, bu heyecan karşısında Sayın Hâkmet Pamukoğlu arkadaşımız ben-

denizin duyduğum teessür ve heyecanı lâyiha ile huzuruza getirdi.

Şimdi, bu lâyihamın eksikliği şu idi: Bunun Anayasaya aykırılığı esbabı mucibesine istinadetmesi noktası idi. Halbuki Anayasaya aykırılığı tezi üzerinden ziyade hukuk esaslarına aykırılığı; kaza yolunun kapanması gibi mahzurları üzerinde durulsa idi daha faydalı olurdu. Niçin bu münakaşa, tasarrufların Anayasaya aykırılığı meselesi üzerinde cereyan ediyor, kaza yolunun kapanmış olması, üzerinde olması daha uygun olurdu.

Kaza yolunun açılması, çünkü kaza yolu hak yoludur, onu açmakta fayda vardır, bu nokta üzerinde durulsa idi daha iyi olurdu mülâhazasındayım. Şimdi, birinci nokta bu.

Bir de Sayın Halil Özyörük'ün buyurdukları bir mütalâa var. Buyuruyorlar ki, bu kanun tatbik olunmuş, bitmiştir.

Efendim, biz burada Mahkemei Temyiz değiliz. Biz burada milletin bütün haklarını bir baştan bir başa mütalâa etmek ve bunun mucibatını yapmak mecburiyetinde olan, vazifesinde olan milletin yeğâne mümessili Büyük Millet Meclisi karşısındayız.

Şimdi, bir haksızlık olduğuna göre Büyük Millet Meclisi her hangi bir suretle bu haksızlığın refedülmesine viedani bir kanaat hâsıl ederse buna ne mânidir? Bundan evvelki Mecliste, açık ifade edeyim, birtakım vaziyetler oluyor, birtakım memurlar para kaçakçılığı yapıyor, suiistimal oluyor, şu oluyor, bu oluyor diye kuvvetli bir heyecan vardı. Arkadaşlar heyecan saikasıyla kanunu Meclisten çıkardılar. Ama veği lâyık üzere cereyan etmedi. Hattâ bendeniz şurada, Necmettin Bey merhuma dedim ki, Necmettin Bey bu aldığımız mesuliyet müthiştir! Hattâ, fiilen Fransızlardaki «Redoutable» dir, dedim. Bu Meclis bu salâhiyeti size, şahsınıza veriyor, rica ederim, siz bunu her hangi bir komisyona bırakmayınız, komisyonun mukarreratını tasdik ile üktifa buyurmayınız, hakkı tetkikimiz vardır, dedim. Merhum bunu anlamadı gibi bir tereddüt izhar etti. Yani ben komisyona veriyorum, ne yapalım demeye getirdi.

Bunları Yüksek Meclisin bitamamiha işe nüfuz etmesi için arz ediyorum.

Şimdi hallolunacak mesele şudur; Halil Özyörük arkadaşımız, «Hükmü geçmiş, bitmiştir»

buyurdular. Eğer biz mevzuatı kanuniyemizi tetkik edersek görürüz ki, bir heyeti mahsusa meselesi vardır. Yani Kuvayı Milliyeyi mütaakıp Bursa'da bir heyet teşkil edilmiş ve Kuvayı Milliyeye aleyhtar olan bâzı kimseler hakkında orada sert bâzı kararlar verilmiştir. O kararların tetkiki ile tashihi ıktiza etti. Bunun için bir kanun yapıldı, o kanun da tatbikatta yanlış neticeler verdi, yine birtakım şikâyetler oldu, yine Büyük Millet Meclisi başka bir kanun yaptı. En sonunda Şûrayı Devlet ve bilmem hangi heyetten mürekkep olsun diye bir kanun yapıldı. Demek ki, mesele kuru kuruya mütalâa edilemez. Bir haksızlık var mıdır? Kazai merciden geçmiş olsa Anayasanın 54 ncu maddesi karşısında kararları değiştiremeyiz. Bunun dışında kazai mercie gidilmeden yapılmış bir muameleyi tashih etmekte ne mâni ve mahzur vardır? Bendeniz bunu anlıyamıyorum. Onun için şu mütalâayı arzedeyim ki, bu meselede, demin Pamukoğlu arkadaşımız tasvir ettiği gibi, hakikaten bir haksızlık var. Bir tanesi Meclisten karar almış, öbürünün kararı reddedilmiş. Onun karşısında kollar kilitlenmiştir. Bu vaziyeti bir defaya mahsus olmak üzere islah edecek değiliz. Kazai bir heyetin kapısını açmakta ne mahzur vardır? Onun üzerinde Anayasaya uygun muydu değil miydi? Bunu bir defa bırakalım efendim. Burası hukuk akademisi değildir. Anayasaya uygundu, değildi, bunu, Halil İmre arkadaşımız belîğ bir şekilde, o zamanın mebusu olmadığı halde, gayet heyecanlı ve necibane bir şekilde izah buyurdular. Bizim burada yapacağımız, meselenin Anayasaya mugayereti değildir. Biz herhangi bir kazai mercie gitmesinde Anayasaya bir mugayeret var mı, yok mu? Bu nokta üzerinde duracağız. Bendenizin meftunu olduğum Yüksek Meclisin, yüksek mak-satlarla yeni baştan kazai mercie müracaat etmesi için bu hakkı tanınması doğrudur, kanaatindeyim. Bunun yolu da, Bütçe Encümeni arkadaşlarımız yani muhalefette bulunan arkadaşlar güzel bir formül bulmuşlardır ki, şudur :

(Madde 1. — Haklarında Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu hakkındaki 3312 sayılı Kanuna ek 5250 sayılı Kanunun geçici maddesi uygulanmış olanlar bu kararlar aleyhine idari ve adli kaza mercilerine müracaat edebilirler. Müracaat müddeti bu kanunun yayımı tarihinden itibaren cereyana başlar.)

Mesele budur. Yani akademik bir münakaşayı bir tarafa bırakarak arkadaşlarımızın vâsil olmuş buldukları müspet neticeyi ele alıp bir gönül rahatlığına varmak lâzımdır. Haklı mıdır, haksız mıdır? Mevzuunu Devlet Şûrası hal-leder.

Bu itibarla meselenin münasip bir komisyona havalesini temin için arkadaşlarımızın bir takrir lûtfetmelerini rica ederim. Bendenizin arzım budur.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar, bu 9 ncu B. M. M. Hariciye Vekâletinden tasfiye edilmiş 17 arkadaşın işini bu kanunla beraber belki 10 ncu defa tetkik etmek vaziyetinde kalıyor. Bu işin amatörü olan arkadaşlarımız Dilekçe Komisyonu yoluyla müracattan başlayarak kanun yoluna kadar bu meseleyi çeşitli suretlerle ihya ettiler ve Büyük Meclisin huzuruna getirdiler. Biz bu meseleyi bazan Dilekçe Komisyonu tarafından eşhas hakkında verilmiş kararlar şeklinde mütalâa ettik ve kararlara bağladık; bazan muhtelif kanunların konuşulması hususunda Dışişleri Vekâletine yapılan itirazlar, tenkidler şeklinde itilamıza arzettik. Şimdi de bu mesele, üzerinden hayli zaman geçmiş, kapanmış tatbikten kaldırılmış bir kanunun yine tatbikten kaldırılmış bir maddesinin yürürlükteki bir fıkrasının kaldırılması yolunda ve bir kanun şeklinde karşımıza çıkmış bulunuyor.

Arkadaşlarımız çok akademik mütalâalar serdettiler, Anayasa meselelerini ortaya attılar, haktan, hukuktan bahsettiler. Doğru, hakları var. Yalnız ben bunlardan ayrı bâzı noktalara işaret etmek istiyorum.

Evvelâ şu : Bir defa, bu Dışişleri Bakanlığı Teşkilât Kanununa ek kanunla tasfiye edilmiş olan zevatın Meclise birtakım müracaatları olmuştur. Bendeniz Dilekçe Komisyonunda bulunduğum sıralarda bu müracaatların birçoklarını tetkik ettik, müspet değil, menfi kararlara bağladık. Dosyalarını getirttik, sicillerini inceledik, her şey inceden inceye tetkik edildi ve bu tetkik neticesinde tasfiye edilmiş olan zevattan hiçbir lehte bir karar almadı. Bir tanesi müstesnadır, o da Şûrayı Devletten karar aldı. Çünkü tasfiye komisyonunda bulunan zatlardan bir tanesi şahsan kendisinin raki-bi idi. Bunu ispat edecek bir vesika elinde bulunuyordu. Bunun haricinde yapılmış olan tek-

liflerin hepsi ariz ve amik yapılan tetkikat neticesinde menfi kararlara bağlandı ve bunlara itiraz edilmek suretiyle Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesine de geldi, Heyeti Umumiye de menfi kararlar halinde tecelli etti. Yani; bu tasfiye edilmiş olan zevat hakkında şimdi tasfiyenin doğru olduğuna dair, tasfiye komisyonunun verdiği kararı tasvip eden ve kesbi katiyet etmiş Büyük Millet Meclisi kararları vardır. O halde 'bu kanunun hikmeti' vücudu ne? Dolayık bir yolla Büyük Millet Meclisinin bir mesele hakkında vermiş olduğu, katiyet kesbetmiş olan kararlarını Meclise tekrar bozdurmaktır. Ben Dilekçe Komisyonunun Sözcüsü, Başkan olarak bir tarihte bu meseleleri inceden inceye tetkika fırsat bulmuş bir arkadaşımızım. Bu kanunu elime alınca görüyorum ki, arkadaşlarımız dolambaçlı yollardan evvelce getirilmiş ve Büyük Millet Meclisinin katiyet kesbetmiş kararları haline gelmiş olan bazı meseleleri bir kanun yoluyla değiştirmek istiyorlar. Mesele bundan ibarettir. Büyük Millet Meclisinin Muhterem Âzası, hâdisenin bu ince noktasına lütfen dikkat etmelidirler. Büyük Millet Meclisinin tezahür etmiş olan kararlarını hiçbir lüzum yokken, bir tezada düşerek, hukuk, Anayasa, şu veya bu yol ile diye yeni bir yoldan geçmek suretiyle değiştirmeye kalkmakta bir lüzum ve icap yoktur. Hâdiseler hakikaten Dilekçe komisyonlarında teker, teker şahıs, şahıs şahsi dosyalara müracaat edilmek suretiyle incelenmiştir. Bence bu teklifi reddetmek yerinde olur. Bu vesile ile beyhude kaybettiğimiz iki üç saati de derhal bu kararı almak suretiyle telâfi etmiş oluruz. (Alkışlar).

REİS — Kemal Türkoğlu.

KEMAL TÜRKÖĞLU (Mardin) — Muhterem arkadaşlarım; derhal şunu söyleyeyim ki, bendeniz şimdi benden evvel konuşan Bahadır Dülger arkadaşımın kullandığı tâbir veçhile, dâvanın amatörlerinden değilim. Mesele ile hiç bir alâkam yoktur. Hariciyede çalışmadım ve meseleye de burada muttali olmuşumdur. Bu itibarla bendeniz burada naçiz hukuki mütalâatımı arzedeceğim.

Giresun Mebusu Arif Hikmet Pamukoğlu arkadaşımız Yüksek Meclise sunduğu bir kanun teklifinin birinci maddesiyle; vaktiyle Hariciye

Vekâleti için çıkarılmış bir Tasfiye Kanununda gördüğü, Anayasaya muhalif bir hükmü, tadil etmek üzere sunmuş bulunmaktadır. Kendilerinin maksadı bundan ibarettir zannediyorum.

5250 sayılı Kanunla, Hariciye Vekâletinde altı ay içinde tatbik edilmek üzere, bir tasfiye hükmü konmuş ve 17 memur tasfiyeye uğramıştır. Ancak kanuna eklenen bir fıkra ile, bu şekilde, bu kanuna istinaden tasfiye edilmiş memurların her hangi bir kaza merciine müracaata hakları olmadığı tesbit edilmiştir. Bunu, Anayasaya, insan haklarına aykırı bulan arkadaşımız, bu hükmün kaldırılarak, tasfiyeye uğramış olan memurlara yeniden idari dâva açma hakkının verilmesini talep etmektedir.

Bendeniz, Arif Hikmet Pamukoğlu arkadaşımızın bu teklifini esas itibariyle haklı ve yerinde bulmaktayım. Ancak şekil bakımından arkadaşımız doğru bir yolu seçmemiştir. Kanatime göre, teşriî organlar dahi Anayasa hükümlerine uymaya ve ona riâyet etmeye mecburdur. Anayasaya aykırı kanun çıkaramazlar. Her hangi bir devirde böyle bir kanun çıkmış olabilir. Fakat bir kanunun Anayasaya aykırı olduğu anlaşılırsa onun tadili eihetine gitmek icabeder. Muhterem Halil Özyörük Beyefendinin buyurduğu gibi, her hangi bir hata işlenmiş ise onda ısrar etmemek lâzımdır. Binaenaleyh, arkadaşımızın Anayasaya aykırı olarak bulduğu hükmü tadil etmekte prensip itibariyle haklıdır.

Bütçe Komisyonu sözcüsü arkadaşımız, memurların haklarına yapılmış idari tasarruflardan dolayı idari dâva açmayı nez'eden bir kanunun Anayasanın hangi hükmüne aykırı olduğunu anlıyamadım, buyurdular. Âeiz kanaatime göre her şeyden evvel Anayasanın demokratik ruhuna aykırıdır. Bunun dışında bir de bendeniz Anayasanın 59 neu maddesini okuyayım: 59 neu madde der ki : «Herkes mahkeme huzurunda hukukunu müdafaa için lüzum gördüğü meşru vesaiiki istimalde serbesttir» O halde Meclis, vatandaşın kendisine haksızlık yapıldığı bir zamanda mahkemeye müracaat etmek imkânını kaldıran bir kanunu kabul edemez. Çıkarılmışsa o kanun Anayasaya aykırıdır. İşte arkadaşımız bunu iddia ediyor. Binaenaleyh 59 neu maddeye istinaden bu kanunun Anayasaya aykırılığı iddia edilebilir. Esasta bu itibarla teklif sahibi muhterem arkadaşımızın haklı olduğunu zan ve tahmin etmekteyim.

Ancak şekil itibariyle hukuki bir yol seçilmediğini zannediyorum. Çünkü Halil Özyörük arkadaşımızın temas ettiği hukuki ve önemli bir nokta vardır. O da, madde muvakkat bir maddedir. Altı ay içinde hükmü icra edilmiş ve bitmiştir. Madde kalkmıştır. Bir milletvekili veya Hükümetin, her hangi bir maddeyi değiştirmek için ancak şu şartla bir teklifte bulunması icabeder. Eğer madde yürürlükte ise ve hükmü cari bulunuyorsa... ama burada bu vaziyet mevcut değildir. Muvakkat maddenin 6 aylık bir müddeti vardır, infaz edilmiştir, hüküm tamamen icra edilmiştir. Hüküm bugün tamamen yürürlükten kalkmıştır. Muhterem arkadaşımızın teklifiyle, esasen hükmü infaz edilmiş olan bir madde yürürlükten kaldırılıyor, bu hukukan mümkün ve doğru değildir.

Muhterem arkadaşımız, bu madde hüküm ifade ederken bu madde yüzünden haksızlığa uğramış veya mahkemeye müracaat hakkı kendisinden nez'edilmiş bulunan bu zevat için yepyeni bir kanunla bu kapıyı açmalı idi. Yani «fağan sayılı kanunla kendilerinden dâva açmak hakkı nez'edilen ve tasfiyeye uğramış bulunan memurlar haklarında bu kanunun tatbiki tarihinden itibaren 90 gün müddet içinde Danıştaya dâva açabilir» diye böyle yepyeni bir hüküm getirmek icabederdi. Yoksa halen meriyette olmıyan bir maddenin tadili veya ilgası mevzuubahis olamaz. Bu itibarla arkadaşımın teklifi, âciz kanaatime göre, şekil bakımından doğru değildir. Şekil bakımından teklif doğru değilse, eğer onda bir hak ve hakkaniyet mevcut değilse bunu tamamen ret mi edelim?. Hayır arkadaşlar, haksızlık nerede bulunursa onu kabul etmek ve ona hukuki şekli vermek Meclise yaraşan bir haldir.

Teklifin ikinci bir maddesi var, anlıyamadım, onun da lüzumsuzluğuna kaniim. Ancak birinci maddenin alması lâzımgelen şekli, Bütçe Komisyonu raporunda muhalefet şerhini yazmış bulunan muhterem arkadaşlardan...

REİS — Maddeler üzerinde konuşmayın, Kemal Bey tümü üzerinde konuşun....

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Tümü üzerinde konuşuyorum, maddelere geçmedim, kanunun nasıl bir şekil alması lâzım idi, onu anlatıyorum.

REİS — Hatırlatıyorum.

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Muhalefet şerhini yazmış olan Fethi Çelikbaş, Halûk Şaman, Hamdi Türe, ve Sadık Eti arkadaşlarımız birinci maddenin alması icabeden şeklini formüle etmişler ve metni gayet güzel olarak tesbit etmişlerdir. Orada deniyor ki; «filân sayılı kanunla haklarında emeklilik kararı alınmış bulunan kimseler bu kanunun neşri tarihinden itibaren bu karar aleyhine idari mercilere, mahkemelere müracaat hakkını istimal edebilirler» ki, kanunun ruhu da budur, arkadaşımızın takip etmek istediği hedef de budur. Bu, haksızlığın ortadan kaldırılması bakımından tamamen maksada uygun bir tekliftir, bu itibarla bendeniz Yüksek Heyetinize bir önerge vermiş bulunuyorum ve Bütçe Komisyonu raporunun reddiyle muhalefet şerhindeki metnin Umumi Heyette müzakeresini teklif ediyorum.

Çünkü kanun teklifinin iade edileceği her hangi bir komisyon kalmamıştır, bütün komisyonlardan geçmiş bulunmaktadır. Bu itibarla Yüksek Heyetiniz bu madde üzerinde müzakere açılmasını kabul ederse en salim yola gidilmiş olacağı kanaatindeyim. Binaenaleyh önergemini kabulünü rica ederim.

REİS — Kemal Bey, bir noktayı rica edeceğim; Şimdiki beyanınızda, Bütçe Komisyonu raporunun reddiyle altındaki muhalefet şerhindeki metnin müzakere edilmesinin kabul edilmesini teklif ediyorsunuz. Halbuki müzakere ettiğimiz, Adalet Komisyonu raporudur. Bütçe Komisyonu raporunun reddinden kasdınız nedir? Onu ifade edin.

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Özür dilerim efendim, sözlerimin başında geç geldiğimi arz etmiştim. Bütçe Komisyonu raporu müzakere ediliyor zannediyordum. O halde Adalet Komisyonu raporu üzerinde müzakere cereyan ediyor. Adalet Komisyonu Başkanı Halil Özyörük'ün izahatından anladım ki, Adalet Komisyonu teklifin reddi mütalâasındadır. Binaenaleyh Adalet Komisyonu raporunun reddiyle, Bütçe Komisyonu raporuna ekli muhalefet şerhinde yazılmış olan maddenin mevki müzakereye konmasını arz ederim. Önergemin bu şekilde tashiini Riyasetten rica ederim.

REİS — Halil İmre buyurun.

HALİL İMRE (Sivas) — Muhterem arkadaşlarımız; bundan evvelki konuşmamda benden evvel konuşan arkadaşlarım bana çok teferruatlı

geştüğünüz yolu açtıkları için bendeniz de o şekilde mâruzatta bulunmuştum, fakat bu defa gayet kısa arzedeceğim.

Evvêlâ şunu arzedeğim; benden evvel konuşan arkadaşım Kemal Beyin, Anayasaya muhalefet bahsinde her kesin kanuna aykırılıklara karşı bir kaza yoluna başvurması keyfiyetini ifade ederken söyledikleri ve Anayasada istimal edilen (herkes) tâbiri üzerinde durmak lâzımdır.

Şunu sarahatle ifade edeyim ki, memur Anayasada derpiş edilen «herkes» değildir. Memur ayrı bir statüye tâbidir, ayrı bir rejime iltihak etmiş bir vatandaşdır. Bu itibarla Anayasanın ifadesindeki «herkes» tâbirini bu suretle istimal etmek doğru değildir. Nitekim popüler bir misal olarak şunu arzedeğim ki; herkes istediği ile evlenmeye mezundur ama bir Hariciye memuru istediğiyle evlenmeye mezun değildir. Şimdi mâruzatım sadece kaza yolunun açık olup olmaması bahsine inhisar edecek. Zira Anayasaya muhalefet bahsinde iddialıların iddialarını biraz kaybetmiş oldukları hakkında emareler vardır. Bu itibarla Anayasaya aykırılık bahsinde fazla durmayacağım. Yalnız bu bahiste şunu arzedeğim; muhterem Fikri Düşünsel zarif bir istikametten aynı mevzua temas ettiler ve bu kanunu «Anayasaya aykırı veya muhaliftir veya değildir noktasından değil, hukuk esaslarına aykırı mıdır değil midir onu tetkik edelim» dediler. Bu bakımdan öbür tarafı bırakıp bu taraftan ele aldığımız zaman hakikaten cevabımız kolay olur. Anayasaya aykırılığı veya muvafakatı noktasından münakaşasını bilâhara yapalım, şimdi hukuk sistemimize aykırı mıdır, değil midir? Onu görüşelim. O zaman sarahaten aykırı olmadığı hükmüne varırız. Zira bugün için, demin de arzettiğim gibi, sade teşriî organın değil icranın dahi kazanın müdahalesinden istisna edildiği, masun tutulduğu tasarruflar vardır. İcranın 5434 sayılı Kanunun B fıkrasının tatbiki yoluyla bâzı tasarruf ve takdirleri kazanın mürakabe ve müdahalesinden masun tutulmuştur. Kanaatime Meclisin, teşriî fonksiyonunun, bu tasarrufu, kaza fonksiyonunun murakabesi altına koymaya asla gitmemesi lâzımdır. Bu, hukuk anlayışımızın bütünlüğü içinde bir zarurettir. Aksi takdirde bir an için kanunla icra organına verilmiş olan bir salâhiyet kötüye kullanılmış olsa da, tevlidedeceği siyasi mesuliyetler dışında yeniden bir kazanın fonksiyonunun ha-

rekete getirilmesi ihtiyar edilirse 5434 sayılı Kanunun ilgili maddesinin b fıkrasının tefsiri yolu ile verdiğimiz icra organının tasarruflarına karşı olan iddiaları nasıl karşılayacaksınız? O halde Emekli Kanununun bu maddesinin Hükümetçe yapılan tasarrufata karşı hattâ belki de kötü takdirlerle karşı yeniden kanun yollarını açmak zarureti hâsıl olacaktır. Açılmalı mı, açılmamalı mı keyfiyeti üzerinde; benden evvel konuşan arkadaşlarımızın dediği gibi, «ne suretle olursa olsun bir haksızlık tecelli ettiği takdirde yani gerek hukuk anlayışı ve nizamı içinde, gerek kuvvetlerin hiyerarşisi ve birbirleriyle ahengi bakımından tedvin edilmiş bir kanunun tatbikatında kanun tatbikatçısı vâzın kanunun kasdına uymıyan bir tatbikata geçtiği vakit bunun neticelerini tasfiye yolu ne olacaktır?» dediği vakit arkadaşlarım, benim şahsi kanaatime göre nasafetle tekrar arz ediyorum ki, bu mümkündür, hakikaten bir kanun tedvin edilir, fakat bu bir Meclisin muahharen derpiş ettiği husus değildir ve olamaz. Bu neviden mesuliyetler, salâhiyetler Meclisçe mesuliyetleri evvelden takabbül edilmiş tasarruflardır. Aksi takdirde Meclisin bir salâhiyeti bütün kemaliyle ve iktidariyle bir icra organına tevdi etmesinden sonra bunun neticelerini kanun yoluyla iptal etmesi hukuk anlayışıyla gayrikabili teliftir. Bu suretle kanunların tatbikatında istikrar aramak beyhude olur. O zaman Her tatbikatın netayicini iptal edecek yeni kanunlara intizar etmek lâzımgelir.

Adalet Komisyonunun, teklifin reddine dair olan raporu hukuka, maslahata ve icabı hale uygundur. Bendeniz de Adalet Komisyonu gibi tasvibinizi rica ederim.

REİS — Mehmet Sadık Eti.

MEHMET SADIK ETİ (Malatya) — Muhterem arkadaşlar, ben bu mevzuda hiç konuşmak istemiyordum. Çünkü bu kanunun bidayeti tedvininde bu kürsüde söz almış ve aleyhinde konuşmuş bir adamım, acaba bir fikri sabite mi bağlı kalıyorum endişesi içinde idim. Niha yet mecbur kaldım konuşuyorum.

Halil İmre arkadaşımızın gayet güzel ifade ettiği gibi bâzı Hariciye memurları o aylar içinde Hariciyeye hicap getirecek birtakım çirkin hareketlere tasaddi etmişlerdi. Bu hareketlerden duyulan teessür içinde bir kanun ge-

tirilmesi teklif edildi ve hakikaten fevrî tesirler altında bu kanun kabul edildi.

Bendeniz o gün dahi buradan, bu kürsüden güvültülere rağmen Anayasaya aykırı olduğunu iddia ettim. (Soldan bravo sesleri) Günün Hariciye Bakanı olan rahmetli Necmeddin Sadak'a diğer bir bakan bir şeyler fısıldadı. Üzdüm; çünkü bu fikrin antitezini müdafaa etmiş bir adamdı. Necmeddin Sadak kürsüye geldi, dedi ki, «Bunu Hâkimler Kanunundan aldık.» Derhal söz almış ve «Hâkimler Kanununda bir nihai merci kabul edilmiştir. Tasfiyede Temyizde bir heyet vardır; bu tasfiye kararlarını derecesi nihayede tetkik eder. Nasıl olur ki ona mütenazır olarak getirdiğimiz kanunda Danıştaya gitmek yolunu kapatır-sınız? Bu antidemokratik bir kanundur» demiş-tim. O vakit itirazlar kopmuştu. Ben kürsüde sükûnet ile bekledim. Maalesef o gün verdiğim tekrar - ki o fıkranın yamı «Danıştay yolu ka-palıdır» fıkrasının kaldırılmasını istiyordu - za-yıf bir ekseriyetle reddedilmişti. Tahmin ederim ki, aradaki fark üç, dört reyden ibarettir. Neticeyi üzüntü ile takabbül ettik. Şimdi Yüksek Meclisimizin huzuruna bir fırsat ve imkân hazırlanmıştır. Ben Bütçe Komisyonunda mu-halefet şerhini yazan dört arkadaşla beraberim. Halil İmré arkadaşımın ve komisyonun ek-se-riyetini teşkil eden diğer arkadaşların fikirle-riyle o zaman bağdaşamadık. Fikirlerinin ha-kikata dayanır bir tarafı yoktur. Tefsiri ken-dileri yapıyorlar. Ben diyorum ki, Anayasaya aykırıdır; o diyor ki: «Sen bunu nasıl söyler-sin, muhtacı münakaşadır.» Burası hakkaniyet ve adalet kaidelerinin hâkim olduğu bir kürsü-dür. Büyük Millet Meclisine böyle bir mevzu geldiği zaman bunu inceler, Anayasaya aykırı olup olmadığını tetkik eder. Bunu lütfedin, Bütçe Komisyonunda muhalefet eden arkadaş-ların tanzim ettiği bu kısa madde ile bu vatan-daşları bağlı buldukları mercie gönderin, haklarını arasınlar. Eğer haklı iseler vatan-daşların uğradıkları gadrin kaldırılmış olmanın bahtiyarlığını tadacaksınız. Yok haklı olarak tasfiye edilmişlerse âkrabetleriyle baş başa kal-maya mahkûmdurlar. (Bravo sesleri, alkışlar)

REİS — Arif Hikmet Pamukoğlu.

ARIF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun)

— Muhterem arkadaşlar; huzurunuzda bir, iki kelimelik cevap arzede bilmek için çıktım. Çün-

kü, noktai nazarımı zaten evvelce arzemiş bu-lunuyorum. Gördüm ki, bazı arkadaşlar hakikata mugayir beyanlarda bulundular. Sadece bunlara birer nokta koymak için söz aldım.

Bir arkadaşım frenkçe bir kelime kullandı, Ona sadece şu cevabı veriyorum: O frenkçe kelimeyi bütün mektep tahsilinden sonra, üç sene de yüksek mektepte ders gördükten son-ra dahi, karşımda kullanamazlar. Arzum onun yeri olmadığıdır. Üstünde durmayacağım.

Asıl Devlet Şûrasından ümidi kesince ko-misyonlara başvurarak bundan bir fayda çık-madığı için en son çare olmak üzere, kanuni imkânları hazırlayın demişler. Yok arkadaşlar; bunların hiçbirisi hakikate uyan kanunlar de ğil-dir. Kanun teklifimin tarihi meydandadır ve ko-misyonlara müracaattan evveldir, Devlet Şûra-sına müracaattan evveldir. Binaenaleyh bu işi prensip olarak ele aldıktan sonra komisyonlarda bu hususa ait noktai nazarımı müdafaa ettim.

İkinci bir noktayı da tashih temek isterim. Yine o arkadaşım buyurdu ki, bu iddialar ko-misyonlarda reddedilmiştir. Hayır arkadaşlar, ha-yır. Komisyonlarda müzakerelere iştirak etmiş olan arkadaşların bir kısmı buradadır. Komisyon bu kararlara ittifakla varmıştır. Maalesef, ara-dan bir sene geçtiği halde bunlar Heyeti Celileye arzedilmemiştir. Bunun sebebini bilmiyorum, bu-nu ilgililer bilirler. Dışişleri Vekili beni koridor-da yakaladı, «Pamukoğlu anladım ki, siz bu me-seleye tekrar neşter vurmak istiyor mussunuz, ri-ca ederim bunu yapmayınız. Ben esasen bunu Teşkilât Kanununun metnine ithal ettireceğim. Haklısınız bu bir (précédent) teşkil etsin, itiraz etmeyiniz. Ondan sonra bu dileklere istinaden bu şekilde tabii mecrası içerisinde bir karara mün-cer olsun» dedi. Memnun oldum. (Précédent) teş-kil eyliyen hâdise Büyük Millet Meclisince tas-vip buyuruldu. Görüyorsunuz ki, biraz evvel bu-rada konuşan arkadaşına verdiğim bu cevaplar hiçbir zaman ifade ettiği şekilde değildir, menfi bir istikamette çıkmıştır. Hakikat budur. Lütfen komisyon başkanına müracaat etsinler, ka-rarlarının tarihini dahi öğrenirler. Diyorlar ki; «efendim ne olmuş, bir defa tatbik edilmiş git-miş.» Arkadaşlar, bunun üzerinde durmuyorum. Tekrar edeyim : Benim kanun teklifimin tek ga-yesi şudur : Feridun Fikri arkadaşımızın ifade ettikleri gibi, kapanan adli mercilere tekrar ka-pıyı açmaktır, işte bu. Bu itibarla eğer heyeti ali-

yeniz olmuş bitmiş bir işi, bu şekilde tasvip buyurursanız bence zaten matlûp hâsıl olmuştur. Bu itibarla Kemal Yörükoğlu'nun teklifine ben de bütün kalbimle iştirak ederim. Yalnız bir noktaya işaret edeyim; 6 ay müddetle tatbik edilen bir madde bir daha mevzuubahis edilemez mi? Yok öyle şey arkadaşlar. Çok iyi biliyorsunuz ki, hukukçu arkadaşlarımız değil, yurt bilgisi okumuş her orta mektep talebesi bilir ki, Anayasanın 102 ve 103 ncü maddeleri sarihtir, hiçbir kanun Anayasaya aykırı olamaz. Bu kanun Anayasaya aykırı ise tashihi icabeder. Anayasaya aykırı bir kanunun elbette hukuki bir netice tevhit edemez ve etmemesi lâzımdır. Bu mütearefe üzerinde söz söylemek de fazladır; bu itibarla Meclis her zaman istediği kanunu vaz'eder, istediği kanunu tadil eder, bu hususta kimse söz sahibi değildir, artık edebilir mi, etmez mi meselesi mevzuubahis olamaz. Onun için Adalet Komisyonu kararının reddini ve Kemal Türkoğlu'nun tahririne iştirak ettiğim için bu tahririn kabulünü rica ediyorum.

REİS — Ali İhsan Sâbis'in yeterli önergesi mevcuttur. Üç arkadaş daha söz istemiştir. Bu arada Hükümet de söz istemiş bulunuyor. Hükümetten sonra bir kişiye, Behzat Bilgin arkadaşımıza söz vereceğim. Buyurun Celâl Yardımcı..

DEVLET VEİKLİ CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Muhterem arkadaşlar; müzakere mevzuu olan teklifin müzakeresini celsenin açısından beri dikkatle takip ediyorum. Nihayet, teklif Hariciye Vekâletini ilgilendiren bir tekliftir, bu mevzuda Hükümetin nokta nazarının alınması, Hariciye Vekilinin mütalâası alındık-

tan sonra bir karara varılması lâzımdır.

Malûmu devletimiz olduğu üzere, İctüzüğün malûm maddesi, teklif ile ilgili vekil hazır bulunmadıkça bir neticeye varılamayacağını ve hattâ müzakere mevzuu olmaması hükmünü ihtiva eder. Mahaza bizim bu hususta bir şeyimiz yoktur ama, mevzuu ile ilgili Hariciye Vekilinin mütalâasını almakta isabet vardır kanaatindeyim.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) — Efendim, müzakere ettiğimiz rapor, Adalet Komisyonu raporudur. Bu itibarla Dışişleri Bakanımız burada yoktur diye, tesir etmek doğru değildir. Kaldı ki Dışişleri Bakanımız şurada dinliyordu. Niçin gidiyor? Gelsin müdafaa etsin. Müdafaa edilecek bir tarafı yok ki. Rica ediyorum, bu teklif halledilsin.

REİS — Müsaade buyurun efendim. Devlet Bakanımız tarafından ifade edilen itiraz İctüzük hükümlerine uygundur. Şimdi Genel Sekreterden sordum, Bakanın bulunmaması dolayısıyla şimdiye kadar bu teklif tehir muamelesi görmemiş. Binaenaleyh İctüzük hükmüne göre, bir defaya mahsus olmak üzere gelecek Birleşime bırakıyoruz.

Vakit gecikmiştir. 25 Kasım Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 17,15

6. — SORULAR VE CEVAPLAR

A — YAZILI SORULAR

1. *Trabzon Mebusu Hamdi Orhon'un, Of Kazasının Taşhan bölgesinde bir sağlık merkezi tesisinin düşünülüp düşünülmediğine ve buraya bir ebe verilip verilemeyeceğine dair sorusuna Sağlık ve Sosyal Yardım Vekili Ekrem Hayri Üstündağ'ın yazılı cevabı (6/1180)*

22. IX. 1953

T. B. M. Meclisi Yüksek Reisliğine

Of İlcesinin «Taşhan» bölgesi kesif nüfusludur. Ortasından Of - Bayburt yolu geçer. Bu bölgede bir sağlık merkezi tesisinin düşünülüp düşünülmediğinin ve buraya şimdiden bir ebe verilip verilemeyeceğinin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletinizi arz ve rica ederim.

Trabzon Milletvekili
Hamdi Orhon

T. C.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 21.XI.1953
Hususi Kalem Müdürlüğü
1580

T. B. M. Meclisi Yüksek Reisliğine

5. X. 1953 gün ve 6-1180/5719-13047 sayılı emirleriniz karşılığıdır.

1. Trabzon Mebusu Hamdi Orhon'un yazılı sorusu tetkik ettirildi.

Köy ebe okullarından mezun köy ebelerinin Trabzon İli dâhil diğer vilâyetlerin de ihtiyaçlarına göre tevzi ve tâyinleri yapılmış olup halen elde tâyin bekliyen köy ebesi kalmadığından mezkûr ilin Of Kazasına bağlı Taşhan köyler gurupuna bugün için ebe tâyinine imkân bulunmamıştır. İlerde münasip talip zuhurunda veya köy ebe okulları 1954 yılı mezunlarının tâyinlerinde bu gurup merkezine bir ebe verilmesi göz önünde tutulmaktadır.

2. İlçe merkezinde bir sağlık merkezi açılması için hazırlıklar ilerlemiş olup binanın ikmal ile derhal faaliyete geçilecektir.

Halen sağlık merkezleri ilçe merkezleri ile nüfus ve coğrafi durum gözönüne alınarak pek mahdut bucak ve saire yerlerde tesis edilmekte olup Of merkezine pek yakın mesafede bulunan Taşhan bölgesi hastalarının sağlık merkezine ve

rilecek bir jeep vasıtasıyla nakilleri mümkün olabilecek ve bu bölgenin sıhhi kontrolü temin edilebilecektir.

İleride bütçe imkânları sağlandığında mümâsilleriyle birlikte Taşhan bölgesi de gözönüne alınacaktır.

Saygılarımla arz ederim.

Sağlık ve Sosyal Yardım
Vekili

Dr. Ekrem Hayri Üstündağ

2. — *Diyarbakır Mebusu Nâzım Önen'in, Doğu ve Güney - Doğu'da mevcut kazalardaki yol faaliyetine ve bu yollara şimdiye kadar sarfedilen para miktarına dair sorusuna Bayındırlık Vekili Kemal Zeytinoğlu'nun yazılı cevabı (6/1186)*

24. IX. 1953

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek
Başkanlığına

8. XII. 1950 tarihli Meclis oturumunda Bayındırlık Vekili bir sözlü sorumu cevaplandırırken :

1. Doğu ve Güney - Doğu'yu teşkil eden 16 ilde merkez ilceleri hariç olmak üzere 99 ilcenin mevcut olduğunu.

2. Bu ilcelerden üçü fevkalâde haller hariçinde her mevsimde motörlü vasıtaların işlemesine müsait yollarla il merkezlerine bağlı bulunduğu.

3. 49 ilcenin yolları ancak yaz mevsiminde, kurak aylarda geçit verebilecek vaziyette olup yağışlı, çamurlu ve karlı mevsimlerde motörlü vasıtalara geçit vermiyecek durumda olduğunu.

4. 13 ilcenin yolları ise yaz mevsimlerinde dahi motörlü vasıtaların işliyebileceği vaziyette olmadığını aynen söylemiştir.

A) Şu açıklamadan sonra yani 1951 senesi malî yılından itibaren bugüne kadar üçüncü maddede bahsi geçen 49 ilceden kaçının her mevsimde motörlü vasıtalarla, bağlı oldukları il merkezlerine irtibatı tesis edildiğinin, ilçe ve vilâyet merkezlerinin adlarıyla ayrı ayrı olarak.

B) 4 ncü maddede sözü geçen 13 ilçe yolları hakkında yapılan faaliyetle hali hazırdaki durumlarının.

C) Bu yollara şimdiye kadar sarfedilen para miktarının Bayındırlık Vekili tarafından yazılı olarak bildirilmesine delâlet buyurulmasını rica ederim. Saygılarımla.

Diyarbakır Mebusu
Nâzım Önen

T. C.

Bayındırlık Vekâleti
Hususi Kalem
Sayı : 660

19.XI.1953

Büyük Millet Meclisi Reisliğine

Ankara

5 . X . 1953 gün ve 6/1186-5726/13063 sayılı yazı karşılığıdır :

Güney ve Güney - Doğu'da mevcut kazalardaki yol faaliyetine ve bu yollara şimdiye kadar sarfedilen para miktarına dair Diyarbakır Mebusu Nâzım Önen tarafından verilen yazılı soru önergesine hazırlanan cevabım ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Bayındırlık Vekili
K. Zeytinoglu

Diyarbakır Mebusu Nâzım Önen'in Güney ve Güney - Doğuda mevcut kazalardaki yol faaliyetine ve bu yollara şimdiye kadar sarfedilen para miktarına dair yazılı sorusu aşağıda cevaplandırılmıştır :

Doğu ve Güney - Doğuyu teşkil eden 16 vilâyet (Kars, Çoruh, Rize, Erzurum, Ağrı Van, Bingöl, Tunceli Muş, Hakkâri, Bitlis, Siird, Diyarbakır, Urfa ve Mardin) vilâyetleri olarak kabul edilmiştir.

Bu 16 vilâyetin kazaları son değişiklikler nazarı itibara alınmadan 99 adeddir. 1952 Malî yılı sonu nazarı itibara alınarak bu 99 kazadan 48 adedi her mevsimde 49 adedi ise yalnız yaz ve kurak mevsimlerde vilâyet merkezlerine motorlu vasıta geçişine müsait yol ile bağlı bulunmaktadır. 2 adedi de yaz aylarında dahi motorlu vasıtaya geçit vermez durumdadır.

A) Her mevsimde motorlu vasıtalarla vilâyet merkezlerine bağlı bulunan 48 kazanın isimleri 1 numaralı cetvelde gösterilmiştir. Kar ve seylâp gibi ârızı hâdiselerle yolun muvakkaten kapalı kalacağı nazarı itibara alınmamıştır.

B) Yalnız yaz ve kurak mevsimde geçit veren 49 kazanın isimleri 2 numaralı cetvelde gösterilmiştir. Yaz ve kurak mevsimlerde henüz vilâyet merkezlerine bağlanmamış olarak, Baskil ve Karayazı kazaları kalmıştır.

C) 1951 - 1952 yıllarında; bu 16 vilâyette her mevsimde geçit vermeyen 11 kaza yolunun yaz ve kurak mevsimlerde geçit verir bir hale getirilmesi ve yalnız yaz ve kurak mevsimde geçit veren 11 kaza yolunun da her mevsimde geçit verir hale getirilmesi ve her mevsimde geçit verir 48 kaza yollarının da ıslah ve bakımı için vilâyetlerce ceman 3 113 237,11 lira harcanmıştır.

1953 yılında da bu 16 vilâyet kaza yolları üzerinde çalışmalara devam edilmekte olup 1953 yılı vilâyet çalışma programları gereğince bu yollara ceman 2 390 000,00 lira tahsis edilmiş bulunmaktadır. Bu ödenek ile yapılan çalışmaların neticesi 1953 malî yılı sonunda belli olacaktır.

1 Aleşkirt
2 Diyadin
3 Doğu Beyazıt
4 Tutak
5 Patnos
6 Genç
7 Mutki
8 Fındıklı
9 Hopa
10 Borçka
11 Ardanuç
12 Lice

13 Silvan
14 Çınar
15 Ergani
16 Çermik
17 Karakoçan
18 Keban
19 Maden
20 Oltu
21 Tortum
22 Pasinler
23 Aşkale
24 Hınıs

25 Ardahan
26 Çıldır
27 Arpaçay
28 Göle
29 Sarıkamış
30 Kağızman
31 Tuzluca
32 Iğdır
33 Midyat
34 Savur
35 Kızıltepe
36 Pazar

37 Çayeli
38 Güneyce
39 Baykan
40 Kurtalan
41 Pülümür
42 Hozat
43 Pertek
44 Siverek
45 Hilvan
46 Birecik
47 Suruç
48 Akçakale

1 Kiği	13 Sivirce	26 Cizre	38 Nazimiye
2 Karhova	14 Şenkaya	27 Malazgirt	39 Malazgirt
3 Solhan	15 İspir	28 Bulanık	40 Çemişgezek
4 Ahlat	16 Tekman	29 Varto	41 Viranşehir
5 Mutki	17 Yüksekova	30 Sason	42 Bozova
6 Hizan	18 Şemdîni	31 Kozluk	43 Muradiye
7 Şavşat	19 Beytüşebap	32 Şirvan	44 Erciş
8 Yusufeli	20 Posof	33 Pervari	45 Özalp
9 Kulp	21 Gerçüş	34 Beşiri	46 Gevaş
10 Eğil	22 Mazıdağ	35 Eruh	47 Çatak
11 Bismil	23 Derik	36 Şirnak	48 Gürpınar
12 Palu	24 Nusaybin	37 Ovacık	49 Başkale
	25 İdil		

3. — *Sinob Mebusu Muhit Tümerkan'ın, muayyen şartları haiz meskenleri tapulamak maksadiyle çıkarılmış olan kanunlar hükümlerinin ne sebeple uygulanıştan geri bırakıldığına dair sorusuna İçişleri Vekili Etem Menderes'in yazılı cevabı (6/1129)*

20. VI. 1953

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlişik sorularımın İçişleri Bakanlığınca yazılı olarak cevaplandırılmasını saygı ile rica ederim.

Sinob Milletvekili
Dr. Muhit Tümerkan

İçişleri Bakanlığından «Yazılı soru» larım :

1. İkinci Cihan Harbinden bu yana, mesken darlığı dolayısıyla müşkül durumda kalan vatandaşlar Devlete ait arazi üzerine gecekondular denilen meskenler kurmaya başlamışlardı. Düzensiz bir gidişi nizamlamak ve muayyen şartları haiz evleri tapulamak maksadiyle 1948 yılında 5218, 5228 sayılı kanunlar çıkarılmış ve 5431 sayılı Kanunla da kanunların şümul sahaları gösterilmişti. Bu kanunlara göre 1951 de imar plânları da hazırlanıp tasdik edilmiş olmasına rağmen sözü geçen kanunlar hükümlerinin uygulanıştan geri bırakılması sebebi nedir?

2. Mevzuatta bir eksiklik mütalâa ediliyorsa, bu nedir?

3. Bu kanunların tedvin maksadı belli olduğuna göre, eksik mütalâa edilen hususların yorumlanmasına lüzum görülmüş müdür?

4. Yürürlükte olan kanunların tatbik edi-

lemeyişi hizmeti aksatacağına göre, hizmetin iyi yürümesi için ne tedbir alınmıştır?

Yazılı olarak cevaplandırılmasını saygı ile rica ederim.

T. C.

İçişleri Vekâleti

M. İ. G. M.

2. Ş. M.

Sayı : 621 - 309/219

19. XI. 1953

Özü : Sinob Mebusu Muhit Tümerkan'ın yazılı sorusu H.

T. B. M. Meclisi Reisliğine

27. VI. 1953 tarih, 6/1129 - 5489/12165 sayılı Kanunlar Md. lüğü ifadeli yazınız karşılığıdır.

Muayyen şartları haiz meskenleri tapulamak maksadiyle ısdar olunan kanunların uygulanmaması sebeplerini soran Sinob Mebusu Muhit Tümerkan'ın dört maddelik yazılı sorusu üzerine gereken inceleme yapılmış, varılan sonuçlar aşağıda madde madde arz olunmuştur.

1. 5218, 5228 sayılı kanunlar 6188 sayılı Kanunla kaldırılmış bulunmaktadır.

Bu kanunların yürürlüğü zamanından ilga tarihine kadar olan zaman zarfında, mezkûr kanunlar hükümleri uygulanıştan geri bırakılmamıştır.

«Ezcümle Ankara'da; 5218 sayılı Kanuna bağlı haritada mavi ile taranan sahalara;

A) Telsizler ve civarı, Atıfbey, Altındağ, Yenidoğan,

B) Mamak, Balçıkbaşı Bağları ve civarı,

- C) İncesu, Topraklık mevkileri,
D) Dikmen, Karabiber Çiftliği ve civarı,
E) Etliğin güney kısmı,
F) Çarçideresi ve İvedik yolu civarını teşkil etmek üzere 6 mntakadan ibarettir. Bunlardan;

A No : lu mntakaya dâhil telsizler sahası mülkiyetinin 4454 sayılı Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi Teşkilât Kanunu gereğince, 1726 sayılı yorum kararıyla mezkûr idareye aidiyeti kabul buyurulmuş olduğundan tevzi sahası dışında kalmıştır.

Kanun hükmüne göre, devri istenen araziden Hazinece yalnız Atıfbey Mahallesindeki arsalar ancak bu sene içinde kadastral durumlarına göre devredilmiştir. Bu arsaların, kaçak inşaat esbabına tahsis ve temlik edilebilmeleri, üzerlerine mebni evlerin hangi imar parsellerine girdiklerinin tesbitine ve bilâhara imar durumuna göre tapuca belediye adına tescillerine mütevakıf bulunduğundan ele alınan tesbit işinin ikmalini mütaakıp tahsis ve temlik muamelelerine başlanacaktır.

Altındağ, Yenidoğan mntakalarıyla B ve C mntakalarındaki Hazine arsalarının devir muamelesi henüz tamamlanmamış bulunmaktadır. Esasen bu mntakalar dâhilindeki Hazine ve belediye arsaları da tamamen kaçak inşaatla doludur.

D bölümünde zikredilen Dikmen, Karabiber Çiftliği ve civarı mntakasında belediyeye ait arsa yoktur. Hazineye ait arsalar ise, dere içlerinde küçük mesahalı ve birbirine uzak mesafeli bulduklarından mahalle teşkiline müsait olmadıkları anlaşılmıştır.

E bölümünde zikredilen Etliğin Güney kısmı, askerî depoların bulunduğu saha olup kanunun muvakkat maddesine göre, işgalin devamı müddetince devirden hariç tutulması gerekmektedir.

Üzerinde kaçak inşaat bulunmayan F. bölümünde zikredilen Çarçideresi ve İvedik yolu mntakası (Yeni Mahalle) dâhilinde Hazine ve eşhasa ait arsalar satın alınarak parselasyonu yaptırılmış ve hâsıl olan 2900 ev arsası kanunda yazılı vasıf ve şartları haiz tâlipler arasında

kur'a keşidesi suretiyle tevzi edilmiş ve bugüne kadar 2227 arsa üzerine inşaat yaptırılmış olduğundan tapuları verilmiştir. Diğerleri üzerine inşaat yapıldıkça peyderpey temlik muameleleri tekemmül ettirilmektedir.»

İstanbul'da :

5218 ve 5228 sayılı kanunların neşri üzerine, İstanbul Belediyesinde Hazineden alınan 180 parça arazinin imar ve ifraz plânlarının yapılması için teknik büro teşkil edilmiş ve 113 parça arazinin mahallen tetkiki yapılarak imar ve ifraz plânları tanzim edilmiştir. Halen bunların tasdik formalitesine tevessül edilmiş bulunmaktadır.

İzmir'de :

5218 ve 5228 sayılı kanunlar gereğince, Buca - Kanceşme ve İzmir - Beştepeler, Halkpınar mevkilerinde, Buca ve İzmir belediyelerine ait arsalar halka ucuz taksitlerle dağıtılmıştır.

2. 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanunu hükümlerine aykırı olarak yapılan ve gecekondulu tâbir edilen ruhsatsız yapıların mevzuata uygun bir hale getirilmesi ve 5218, 5228 sayılı kanunların tatbikatında görülen aksaklıkların giderilmesi hususu 1951 yılında ele alınmış ve bu hususta Hükümetçe hazırlanan kanun lâyihası 8 . VI . 1951 tarihinde Yüksek Meclise sunulmuştur. Mezkûr kanun lâyihası, 24 . VII . 1953 tarihinde 6188 No: ile kanuniyet iktisabetmiş bulunmaktadır.

3. 5218 ve 5228 sayılı kanunların eksik mütalâa edilen kısımlarının tefsir yoluyla halli mümkün görülmediğinden, 2 nci maddede arz olunduğu üzere, yeni bir kanun lâyihası hazırlanmış ve kanuniyet iktisabetmiştir.

4. 5218 ve 5228 sayılı kanunlar 1 nci maddede arz olunduğu üzere tatbikten geri bırakılmamış ve bu suretle hizmetin aksaması mevzuubahis olmamış ise de, 2 nci maddede belirtildiği gibi tatbikattaki aksaklıklar dolayısıyla hizmetin daha iyi yürümesi için gerekli tedbirler, yeni salâhiyetler almak noktasında toplanmış, 6188 sayılı Kanunla gereken bu salâhiyetler alınmış ve tatbikatına da geçilmiş bulunmaktadır.

Keyfiyeti üstün saygılarımla arz ederim.

İçişleri Vekili
E. Menderes

4. — *Kırşehir Mebusu Halil Sezai Erkut'un, kendilerine Yeni Mahalle'de arsa tahsis edilen vatandaşların belediye muamelâtında ve kredi verilmesinde uğradıkları güçlükler hakkında ne gibi çareler düşünüldüğüne dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Fethi Çelikkbaş ve İçişleri Vekili Etem Menderes'in yazılı cevapları (6/1154)*

T. B. M. Meclisi Başkanlığına

Aşağıda yazılı hususların İçişleri ve Ticaret Bakanlıkları tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi saygılarımla rica ederim.

Kırşehir Milletvekili
Halil Sezai Erkut

Memur, işçi, esnaf gibi değişmez ve dar gelirli vatandaşların ucuz meskene kavuşturulması maksadiyle Belediyece maliyet fiyatları ile kendilerine Yeni Mahalle'de arsa tahsis edilen vatandaşların Belediye muamelâtında ve kredi verilmesinde uğradıkları güçlükler olarak bize intikal ettirilen şikâyetlerine nazaran :

1. Bu husustaki mevzuata göre arsa bedellerinin yirmi senede ödemesi gerektiği halde defaten alınmakta olduğu,

2. Arsa bedelinin tam olarak ödenmesine rağmen tapuları hemen verilmediği, ancak üzerine yapılacak inşaatın çatı katı betonunun dökmeye seviyesine gelmesi beklenildiği,

3. Yukarıda yazılı sebeple tapu verilmediği için Emlâk ve Kredi Bankasına inşaatın ikinci maddede yazılı dereceye gelmeden yardım yapılmadığı,

4. Esasen dar gelirli bulunan vatandaşların, arsa bedelini peşin ödemek, inşaatı çatı seviyesine getirmek için Bankaca hiç bir yardım görmemeleri,

5. Bu dereceye geldikten sonra da banka yardımlarının bölüm bölüm verilmekte olduğu,

6. Bankanın bu müşkül şartlarla verdiği paranın da inşaat bedelinin ancak yüzde elli miktarı nispetini geçmemesi;

7. Verilen paraların ise iki, üç, altı sene gibi kısa vâdeli ve buna mukabil mühim miktarının da % 7 faizle verilmekte bulunması, neticesi olarak;

a) Ucuz meskene kavuşturulmak istenilen yüzlerce vatandaş büyük sıkıntılara katlanmak mukabilinde;

b) Evinde neyi var, neyi yok bütün kıymetlerini satmak zorunda kaldığı;

c) Parasızlık yüzünden iyi fen adamı bulamamaktan yapılan inşaatın çürük olduğu, harcanan paraların ve millî servetin yerinde sarfedilmediği;

ç) Çeşitli malzemeyi veresiye almak yüzünden evlerin çok pahalıya malolduğu ve bu yüzden mesken yaptıran vatandaşlar, esnaf ve bankaya altından kalkamayacakları büyük ölçüde borçlandıkları ve bunları ödeyemedikleri;

d) Bankanın diğer yerlerde inşaat yaptıranlara yüzde yetmiş beş ve hattâ daha fazla nispette yardım yapmasına mukabil, buradaki fakir vatandaşlara, daha fazla yardıma muhtaç oldukları halde, inşaat bedelinin % 50 si nispetinde yardım yapmasının mevzuata, adalete ve vatandaşlar arasındaki eşitlik anlayışına uymamaktadır.

Bu vaziyet ciddiyetle göz önüne alınarak Emlâk Bankasının sermayesi de çıkarılan bir kanunla tezyit edilmekte bulunmasına göre;

Büyük müşkülât içinde bulunan, Hükümete ve Büyük Millet Meclisine başvurarak hallerini anlatan, Yeni Mahallede evvelce ev yaptırmış olanlarla halen yaptırmakta bulunan yüzlerce vatandaşın :

1. Arsa taksitleri ve tapu işleri kolaylaştırılacak mıdır?

2. Bankadan noksan verilen krediler, başka yerlerde inşaat yaptıranlara verilen nispette yükseltilecek midir?

3. Faiz hadleri yüzde beşe indirilecek ve müddetleri uzun vâdeye çıkarılacak mıdır?

4. İnşaat malzemesinin ucuz temini için ne tedbirler alınacaktır?

5. Eşhasa ve bankaya borçlarını yukarıda yazılı sebeplerle ödeyemiyen vatandaşların banka borçlarını ödeme müddetlerinin faizsiz olarak uzatılması veya tecili gibi her hangi bir tedbire başvurulacak mıdır?

6. Vatandaşların yukarıda birer birer sıraladığımız bütün şikâyetleri hakkında Hükümet ne gibi âcil çareler düşünmektedir?

Bu hususların yazı ile cevaplandırılmasını rica ederim.

T. C.

Ekonomi ve Ticaret Vekâleti 30.VII.1953
İç Ticaret Umum Müdürlüğü
Banka ve Kredi
Sayı : Genel 4/10773

Hali Sezai Erkut'un yazılı
sorusu hakkında

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine
Genel Kâtip Kanunlar Müdürlüğü ifadesiyle
alınan 17. VII. 1953 tarih ve 6/1154/5606/12520
sayılı tezkereleri C :

4947 sayılı Kanun'a kurulmuş bulunan Tür-
kiye Emlâk Kredi Bankası sermayesinin yarıdan
fazlası Hazineye ait olduğu gibi murakabesi de
Maliye Vekâletine ait bulunmaktadır.

Bu itibarla, kendilerine Yenimahallede arsa
tahsis edilen vatandaşların belediye muamelâtın-
da ve kredi verilmesinde uğradıkları güçlükler
hakkında ne gibi çare'ler düşünüldüğüne dair ola-
rak Kırşehir Mebusu Halil Sezai Erkut tarafın-
dan verilen yazılı soru önergesinin krediye ve
dolayısıyla Türkiye Emlâk Kredi Bankasına ait
kısmının Maliye Vekâletince cevaplandırılması
daha uygun olacaktır.

Saygılarımla arz ederim.

Ekonomi ve Ticaret Vekili
Fethi Çelikbaş

T. C.

İçişleri Vekâleti 19.II.1953
M. İ. G. M.
2. Ş. M.

Sayı : 621-309/239

Özü : Halil Sezai Erkut'un ya-
zılı sorusu hakkında.

T. B. M. Meclisi Reisliğine

17. VII. 1953 gün, 6/1154-5606/12520 sayılı
ve Genel Kâtiplik Kanunlar Md. lüğü ifadeli
yazıları karşılığıdır.

Yenimahalle'de arsa tahsis edilen vatan-
daşların belediye muamelâtında ve kredi veril-
mesinde uğradıkları güçlükler hakkında Halil
Sezai Erkut tarafından verilen yazılı soru öner-
gesinin Vekâletimizi ilgilendiren kısmı üzerin-
de gereken inceleme yapılmış ve cevaplarımız
aşağıda arz olunmuştur :

1. Mülga 5218 sayılı Kanuna göre Yeni-

mahalle'deki arsalar vatandaşlara kur'a ile
tevzi edilmiş olup arsa bedelleri de aynı kanu-
nun 5 nci maddesi hükmü dairesinde 10 yılda
ve 20 taksitte alınması ve bedele karşılık ola-
rak da, arsanın mütemmim cüzü ile birlikte,
ipotek edilmesi, Ankara Belediye Meclisince
kararlaştırılmış ve tahsis sahipleriyle bu yolda
mukavele akdolanmıştır.

Ancak alâkalılar, belediyeye olan borçları-
na karşılık, arsalarını mütemmim cüzüleriyle
birlikte belediyeye ipotek etmemekte ve pek
cüzi olan arsa bedellerini rızalarıyla ödemek-
tedirler.

Mezkûr kanunun 4 ncü maddesine göre,
kendilerine arsa verilmesi uygun görülenler
tahsis ve teslim tarihinden itibaren bir yıl so-
nuna kadar belediyenin göstereceği tipte bir
mesken yapmaya mecburdur. Bu takdirde o
parsel kendisine temlik edilir. Aksi halde arsa
geri alınır. Bu süre belediye meclisi kararıyla
uzatılabilir.

Binaenaleyh mâruz hükümlerle, arsa bedelinin
tam olarak ödenmesi tapunun verilmesini icab-
ettirmediği ve meskenin yapılması gerektiği
açıklanmış bulunmaktadır.

24. VII. 1953 tarihinde kabul olunan 6188
sayılı «Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan
Binalar hakkındaki» Kanunla 5218 sayılı Ka-
nun ilga olunmuş ve tapu işleri için yeni hü-
kümler ve muafiyetler kabul edilmiştir.

2. Yazılı sorunun 4 ncü maddesinde, inşaat
malzemesinin ucuz temini için alınacak tedbir-
ler sorulmaktadır.

6188 sayılı Kanunla, her türlü inşaatla kul-
lanılacak kereste ve mamulleri Muamele Vergi-
sinden muaf tutulmuştur.

3. Yazılı sorunun 6 ncü maddesine gelince :

Vatandaşların ucuz mesken inşası hususun-
daki şikâyetleri dolayısıyla Hükümet 1951 yılın-
da faaliyete geçmiş ve bu hususta yeni salâhi-
yetler alınmasını istihdaf eden kanun lâyihası-
nı, 8. VI. 1951 tarihinde Yüksek Meclise sun-
muş ve bu lâyiha 24. VII. 1953 tarihinde
6188 No. ile kanuniyet iktisap etmiş ve tatbi-
katına da geçilmiştir.

Saygılarımla arz ederim.

İçişleri Vekili
E. Menderes